

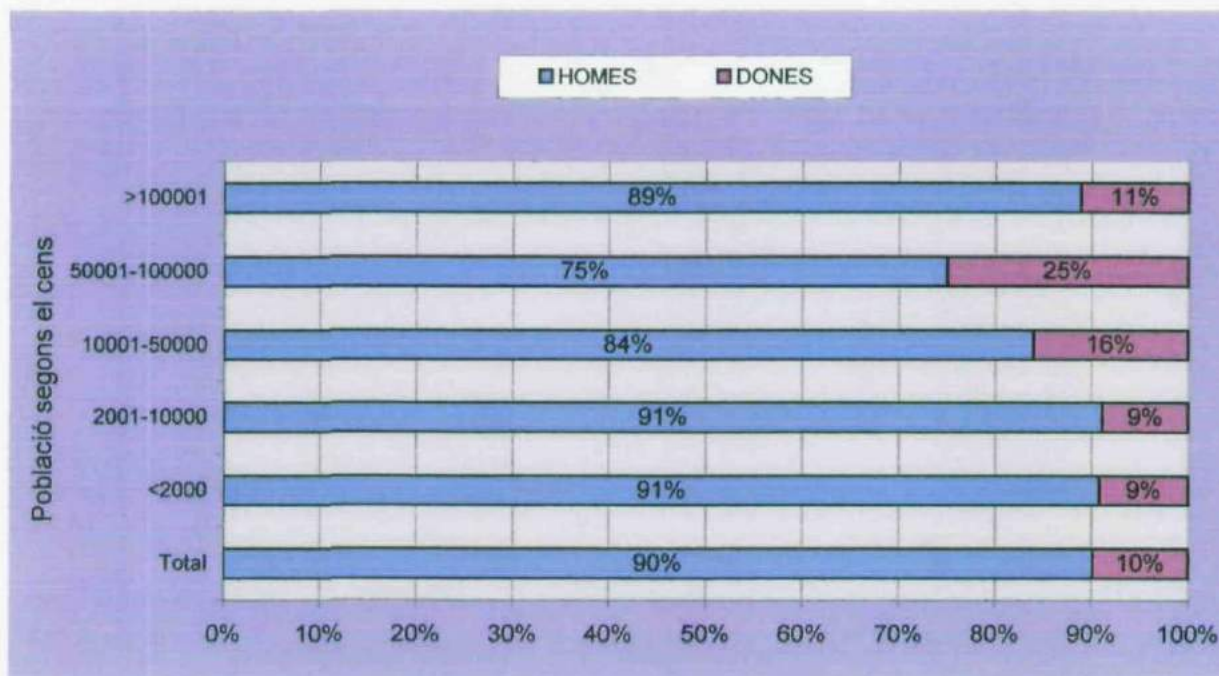
Taula 3-6. Alcaldes i alcaldesses de Catalunya. Per sexe. Eleccions 2003.

	Total	<2000	2001-10000	10001-50000	50001-100000	>100001
HOMES	853	598	185	63	9	8
DONES	93	59	18	12	3	1

Font: Elaboració pròpia a partir del Sistema d'Informació d'Administració Local de la Generalitat.

I, dibuixat:

Gràfic 3-14. Alcaldes i alcaldesses de Catalunya. Per sexe. Eleccions 2003.

Font: Elaboració pròpia a partir del Sistema d'Informació d'Administració Local de la Generalitat.

També constatem, sense moure'ns de l'àmbit de la política municipal, que els presidents de les diputacions de les quatre "*Provincias*" sempre han estat homes. Durant la dictadura, però també en l'actual etapa democràtica¹⁵.

Però passem de l'àmbit municipal al nacional. La dictadura de Franco tenia cara d'home. Però, des de l'arribada de la democràcia, els homes han seguit ocupant, en exclusiva, els caps de cartell de tots els partits parlamentaris catalans. Veiem CIU, el partit que ha governat des de 1980 fins el 2003. El líder indiscutible de Convergència Democràtica i de la societat amb Unió Democràtica, ha estat en Jordi Pujol, vint-i-tres anys President de la Generalitat. Tot i que, fins el 1989, el president de Convergència fou Ramon Trias Fargas. I en l'entorn immediat, els secretaris generals de Convergència: Miquel Roca, Pere Esteve i Artur Mas. Per Unió Democràtica, la presidència ha estat per Anton Cañellas, Miquel Coll, Joan Rigol i Josep Antoni Duran. Tot homes.

¹⁵ Paga la pena visitar la pàgina web de la diputació de Tarragona per saber que va voler dir el "cambio sin ruptura" de la transició espanyola. Per la manera que tenen de presentar consecutivament els presidents històrics de la diputació, també sense ruptura, suposem. Amb l'excepció del període que va del Desembre del 35 fins el setembre del 38.

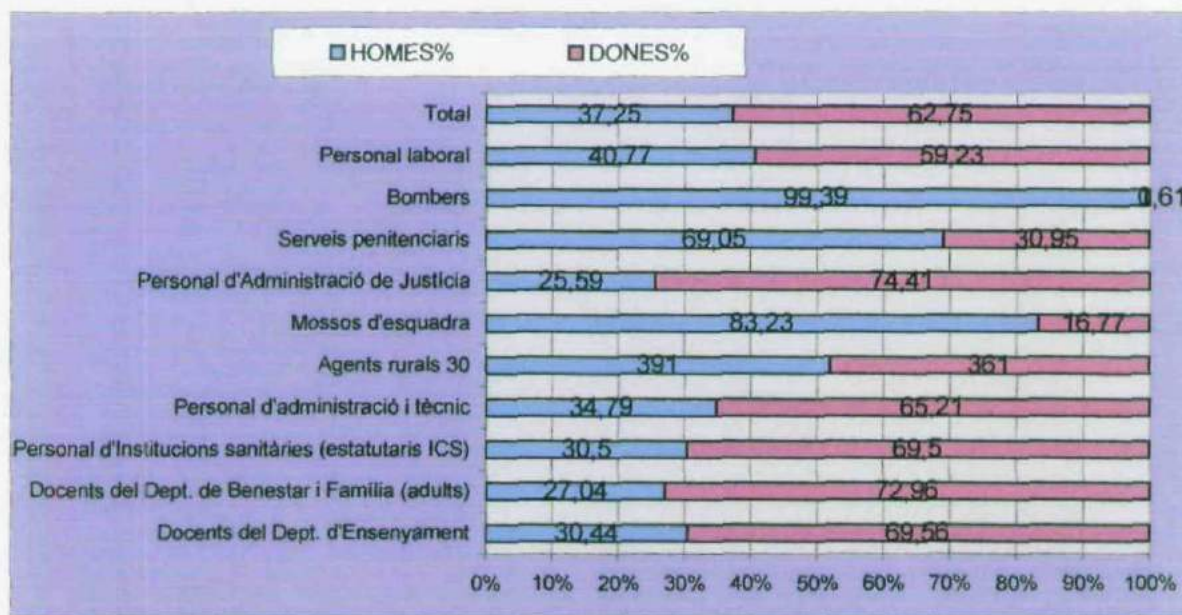
<http://www.diputacio.altanet.org/presidentes.html>

Els noms dels caps de cartell socialista de Catalunya, han estat, des de la mort de Franco, Joaquim Pallach, Joan Raventós, Raimon Obiols, Narcís Serra i Pasqual Maragall. Esquerra Republicana de Catalunya ha estat capitanejada per Heribert Barrera, Joan Hortalà, Àngel Colom i Josep Lluís Carod Rovira. Els comunistes del PSUC i les seves derivacions fins el present, per Gregori López, Antoni Gutiérrez, Rafael Ribó i Joan Saura. La dreta espanyolista ha tingut noms com Carles Sentís, Carles Güell, Aleix Vidal-Quadras i els germans Jordi i Alberto Fernández Díaz. Tot homes.

Els governs de la generalitat han tingut conselleres, però les dones sempre han estat en minoria. L'actual govern, el de la VII legislatura, amb 18 membres (incloent-hi el president i el conseller en cap), té 5 conselleres (28% de dones). I és el que ha tingut més presència de dones des de la restitució de la generalitat. En les secretaries sectorials hi ha 31 homes i 8 dones (21% de dones). Entre els directors generals hi ha 55 homes i 29 dones (35% de dones). I entre els directors d'entitats autònomes hi ha 22 homes i 8 dones (27% de dones). Els 195 càrrecs de confiança (eventuals) estan gairebé igualats 108 homes i 87 dones (55% homes, 45% dones).

La dominació masculina es detecta, com hem vist, tot i que també és cert que cada vegada hi ha més dones en càrrecs molt importants, en especial en el món de la política i l'administració. Si tenim en consideració el conjunt del personal de l'administració catalana, les dones són majoria.

Gràfic 3-15. Personal de l'administració catalana a 31 de Desembre del 2003. Per sexes.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria de Governació.

I les úniques excepcions són la Policia, els Bombers i els Serveis Penitenciaris. A la resta de departaments la majoria són dones. I en conjunt representen un 63% del total. A destacar que són més de dos terços en els departaments d'ensenyament i sanitat, els dos departaments amb més personal¹⁶.

¹⁶ Sumats representen el 71 % del personal de l'administració catalana.

Com ja hem vist, les dones no són majoria entre el professorat universitari¹⁷. Però sí que ho són entre el professorat de primària i secundària¹⁸. I en sanitat. Però, tot i haver-hi moltes dones metgesses, possiblement no són majoria entre els metges amb responsabilitats directives als hospitals¹⁹, o entre els més rellevants de les diverses especialitats, ni entre els dirigents del Col·legi de Metges²⁰. Tot i amb això, hi ha cada vegada més dones que ocupen llocs importants, en tots els sectors vinculats a l'administració.

En resum

El repàs que hem fet, de fonts diverses, dona versemblança a les nostres dades en general. I a les referides a la variable sexe en particular. Efectivament, les posicions d'elit són plenes d'homes. Això arriba a l'extrem en el cas de les elits econòmiques considerades. La presència de les dones gairebé sempre és inferior al 10% en les diverses fonts secundàries, tal com veiem també en la nostra base de dades de partida i en les respostes a l'enquesta. Les dones són menys d'un 20% en gairebé tot els camps de la cultura. I això confirma les nostres fonts primàries. I la major presència en el camp de la política, aproximadament un terç, en bona part és deguda a què hem fixat la nostra atenció en els parlamentaris. Però quan hem observat altres posicions importants en el cap de la política, la presència de la dona disminueix. Tot i amb això n'hi ha més que en altres àmbits. Però, en tots els camps, com més afinem la selecció, com més amunt anem, més es redueix la proporció de dones.

De tota manera, la presència de la dona, en les posicions més rellevants, ha crescut. El que ara ens preguntarem és quina relació pot haver-hi entre la presència de la dona entre les elits i el seu accés al sistema educatiu. Tenint en consideració que aquest és el nostre tema, ens estendrem una mica en la qüestió, i posarem en joc els resultats aconseguits.

¹⁷ Els professors universitaris no estan inclosos entre el personal de la Generalitat. Els de la privada per raons òbvies, però els de la "pública", per ser funcionaris de l'administració central.

¹⁸ El curs 2002-2003, sumant sector públic i privat, les dones eren el 85% dels professors d'educació infantil i primària, el 81% dels d'educació especial i el 54% dels de secundària. Font: Departament d'Ensenyament. Servei d'Estadística i Documentació. Estadística de l'Ensenyament. Curs 2002-2003.

¹⁹ Agafem com a exemple l'Hospital de la Vall d'Hebron, gran centre, amb més de 6.000 persones treballant-hi, i molt avançat. De les 67 persones que figuren en els equips directius, 21 són dones (31%).

²⁰ La Junta de Govern del Col·legi de Metges de Barcelona 2002-06, està constituïda per 18 membres, 5 dels quals són dones (28%).

Les dones de l'elit i la meritocràcia escolar.

El treball de redefinició dels rols de gènere, per part de l'escola, és notable. Tornem a la comparació entre la proporció de dones que ha respost la nostra enquesta i les dones ocupades a Catalunya, però aquesta vegada fem-ho per edats. Obtenim el següent:

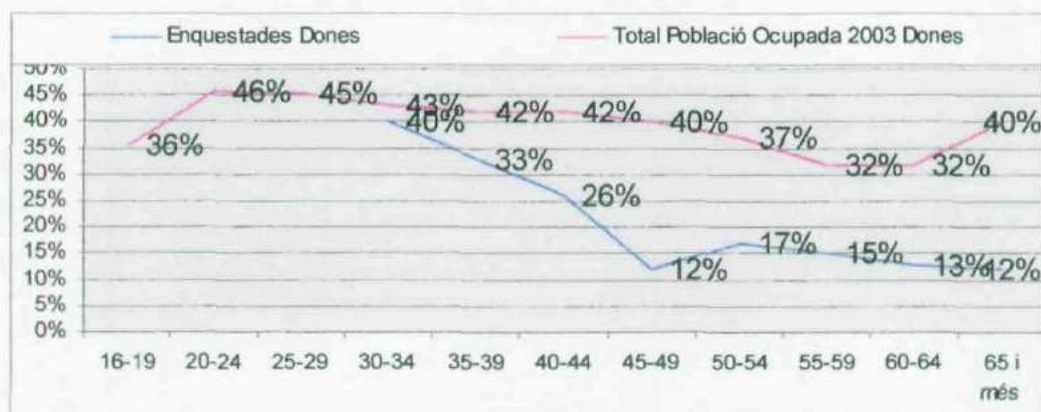
Taula 3-7. Distribució de les dones de l'enquesta i de les ocupades en passar el qüestionari, per edats.

	Total Població Ocupada a Catalunya. IV trimestre del 2003. Dones.	Enquestades Dones
25-29	45%	---
30-34	43%	40%
35-39	42%	33%
40-44	42%	26%
45-49	40%	12%
50-54	37%	17%
55-59	32%	15%
60-64	32%	13%
65 i més	40%	12%

Font: Elaboració nostra a partir de l'"Encuesta continua de la población activa" i la nostra enquesta.

Hi ha una gran distància entre la proporció en la que apareixen representades les dones en la població ocupada i la de dones que han respost el nostre qüestionari. Tot i que aquesta distància es fa més petita de 45 anys cap avall. I tendeixi a igualar-se a la de la població ocupada en el mateix tram. Dibuixem-ho:

Gràfic 3-16. Distribució dels enquestats i de la població ocupada. Per sexes i grups d'edat.

*En el tram de 30-34 anys hi ha molt poques respostes, concretament 5, 3 homes i 2 dones.

Font: Elaboració nostra a partir de l'"Encuesta continua de la población activa" i la nostra enquesta.

Aquest canvi de tendència entre les elits més joves, pot tenir algun significat d'interès? Possiblement sí. Tot i que aquests trams d'edat són els menys freqüentats entre el conjunt dels enquestats. I per tant estem treballant amb números petits. La significativitat del canvi de composició sexual de les elits en els trams més joves podríem buscar-la en relació a la formació. Sobretot perquè és el nostre tema. Efectivament, fins fa molt pocs anys, la minoria que continuava els seus estudis de batxillerat fins arribar a la universitat era, la majoria, de sexe masculí. Prenguem com exemple els titulats superiors, tot i que això també es compleix per la secundària i les titulacions mitjanes. Si

observem la població per nivell d'instrucció²¹, veiem que, la proporció de titulats superiors homes respecte del total d'homes, sempre havia estat més gran que la de dones. Però com menor és la franja d'edat, menor és la diferència. Fins arribar al tram d'edats 35-39 anys. A partir d'aquí la situació s'inverteix i passa a ser major la proporció de dones.

Taula 3-8. Estructura sexual de la població amb titulació de llicenciatura i doctorat. Catalunya. 2001.

Edat	Homes	Dones
de 25 a 29	43%	57%
de 30 a 34	46%	54%
de 35 a 39	48%	52%
de 40 a 44	53%	47%
de 45 a 49	58%	42%
de 50 a 54	63%	37%
de 55 a 59	67%	33%
de 60 a 64	73%	27%
de 65 i més	76%	24%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades IDESCAT del Cens 2001.

Si considerem que les dades són de principis de l'any 2001 i que l'enquesta va ser passada la segona meitat del 2003, segurament aquesta inversió ja afecta el tram de 40 i 44 anys. Justament el tram en el que hem observat un canvi de tendència en la composició sexual de les elits enquestades.

Taula 3-9. Distribució dels enquestats en dos grans grups d'edat, per sexes.

	Total	Homes	%	Dones	%
Fins 44 anys	49	34	69%	15	31%
Més de 45 anys	270	232	86%	38	14%
Total	319	266	83%	53	17%

Si dividim la població a partir dels 45 anys veiem que, en els més vells, el diferencial entre sexes és de 66 punts, però baixa a 38 en els més joves. I això pot tenir relació amb canvi de composició de l'estructura sexual dels titulats universitaris. Les dones passen a ser majoritàries. Però no és suficient per fer les dones, d'aquesta edat, majoritàries en l'ocupació de les posicions més rellevants. Tot i que l'increment del nivell educatiu de les dones és una de les causes que n'hi hagi més, entre les elits més joves, és més pertinent dir que el mateix conjunt de causes que expliquen que més dones facin estudis superiors, també serveix per explicar la seva major presència entre les elits. Però, el grau d'influència d'aquests factors no és el mateix en un cas i en l'altre. Entre aquest conjunt de causes provables, cal destaca la redefinició dels rols de gènere. A la vegada influïts per les conseqüències pràctiques d'aquests canvis de rols. El resultat, d'alguna manera, ens indica la grandesa i els límits de la hipòtesi de la meritocràcia escolar, per tal d'explicar l'ocupació de posicions privilegiades.

²¹ Catalunya. Cens 2001.

Il·lustració 3-1. Titulacions específiques de l'elit i les de les universitats catalanes contemporànies.

Avui les dones són la gran majoria dels estudiants universitaris en gairebé tots els àmbits d'estudi. L'excepció són els estudis d'Arquitectura i Enginyeria, on les dones no arriben a ser ni un terç del total. Gairebé la situació inversa a la que es dona a Ciències de la Salut i Humanitats. En aquests dos i en els demés àmbits d'estudi les dones són la majoria. La universitat, en conjunt està *feminitzada*.

Taula 3-11. Titulats per les universitats catalanes, per àmbits, el curs 2000-01.

ÀMBITS	Titulats Curs 2000-01			
	HOMES	DONES	absolut	%
HUMANITATS	28%	72%	4.977	15%
CIÈNCIES	39%	61%	1.929	6%
CIÈNCIES DE LA SALUT	22%	78%	4.473	14%
CIÈNCIES SOCIALS	35%	65%	13.065	40%
ENGINYERIA I ARQUITECTURA	74%	26%	7.673	24%
BELLES ARTS, TEATRE I MÚSICA	39%	61%	261	1%
SENSE ESPECIFICAR TITULACIÓ				
SENSE TITULACIÓ UNIVERSITÀRIA				
TOTAL TITULATS	41%	58%	32.378	100%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI).

El que succeeix amb els nostres enquestats queda molt lluny de la situació actual. En tots els àmbits, les dones estan en clara minoria. Però, tret del de Belles Arts, poc representatiu pel reduït nombre de casos, les nostres elits estan al màxim de *masculinitzades* en Enginyeria i Arquitectura. I l'àmbit on hi ha una proporció més gran de dones és a Ciències de la Salut. Els factors de gènere que associen formació i professió a un sexe determinat influeixen per fer que això sigui possible.

Taula 3-11. Titulacions específiques de les elits enquestades, per sexe.

ÀMBITS	Enquestats			
	HOMES	DONES	Absolut	%*
HUMANITATS	75%	25%	36	13%
CIÈNCIES	87%	13%	30	11%
CIÈNCIES DE LA SALUT	62%	38%	45	16%
CIÈNCIES SOCIALS	91%	9%	119	43%
ENGINYERIA I ARQUITECTURA	95%	5%	43	15%
BELLES ARTS, TEATRE I MÚSICA	100%	0%	5	2%
SENSE ESPECIFICAR TITULACIÓ	65%	35%	17	
SENSE TITULACIÓ UNIVERSITÀRIA	81%	19%	26	
TOTAL TITULATS	83%	17%	321	1%

Estudiar la manera que tenen de presentar-se en societat les activitats professionals associades a les millors i més importants posicions podria permetre conèixer, més concretament, en quins casos, i fins a quin punt, les elits fan de grup de referència. I, per a quin tipus de receptor? La jerarquia de les posicions, en quines ocasions té relació amb la visibilitat? Quin paper juguen en aquest procés els mitjans de comunicació i la indústria cultural? En quines ocasions la manera de presentar les elits en societat afavoreix la mobilitat social? I en quines la reproducció? En quins casos i de quina manera les posicions en qüestió tenen cara de dona, i en quines d'home? Preguntes, alguna de les quals podríem intentar abordar en el projecte.

4 L'ocupació de la parella.

Per un exercici vigilant de comprensió de la qüestió de l'escassetat de dones en les posicions privilegiades.

Una aproximació comprensiva a la presència de dones en les posicions rellevants considerades, podria remetre a això que en Bourdieu²², per donar una referència prestigiosa, n'ha dit la dominació masculina. Tot plegat vindria de molt lluny. De la llarga història d'oposició del masculí i el femení, que divideix les coses i les activitats, vinculada a un sistema simbòlic (*mítico-ritual*) més ample, que estructura els esquemes cognitius i normatius, de tal manera que legitimen aquesta divisió, en els termes que es produeix. Aquestes legitimacions intervindrien en la socialització i farien a les dones víctimes d'una dominació acceptada per elles, fins arribar a ser-ne còmplices (*dominació simbòlica*).

Quan Bourdieu concreta les característiques de l'aprenentatge que porta a la dominació simbòlica, atribueix a les dones una socialització en l'abnegació, la resignació i el silenci. I als homes una socialització en la virilitat, entesa com a capacitat reproductiva, sexual i social, i l'aptitud per al combat i per l'exercici de la violència. Però hi ha el perill de què algú, sense poder o voler entendre que diu Bourdieu, consideri que es pot parlar de la socialització de dones i homes en aquests termes, sense discriminar entre posicions en l'espai social.

La qüestió és, fins a quin punt poden ser vàlids els arguments generals que pretenen explicar la qüestió per la dominació masculina, amb independència de les desiguals posicions que ocupen les dones en l'espai social? Les condicions simbòliques i materials no són les mateixes per a totes les dones. Com no ho són pels homes. Per això mateix té sentit parlar, no d'una, sinó de múltiples divisions de gènere, en funció de les posicions concretes en l'espai social en general. No té sentit imaginar-se totes les dones resignades, abnegades o silents davant tots els homes. En funció de la posició social, qui haurà de callar, o qui dirà l'última paraula, serà la dona o l'home. Hi ha unes estructures de poder i dominació que actuen simultàniament amb els factors de gènere. I, en tot cas, la dominació masculina, quan ha de ser més clarament visible, és quan les posicions socials, definides per la possessió global de capital i la seva estructura, són pròximes. I possiblement en funció dels rols que, en aquelles circumstàncies, realitzen home i dona.

Determinats tractaments posen el sexe i el gènere en el centre de la classificació social. I acaben dient que, més enllà d'altres consideracions, les dones en les posicions socials més altes, en tant que dones, estan en una posició dominada igual que les altres dones. Posant l'accent en una comunitat formada per individus, agrupada en funció del seu gènere. I això és sociològicament poc pertinent. En contraposició a aquests plantejaments, que considerem ideològics, cal tractar la qüestió entenent que no només estem parlant d'individualitats. La societat està estructurada de tal manera que les possibilitats d'ocupar una posició d'elit són indestruïbles de l'entorn familiar, escolar, veïnal, d'amistats, associatiu, laboral, de consum i lleure... Dels

²² P. BOURDIEU *La dominació masculina*, París: SEUIL, 1998

antecessors i successors. I tractar les característiques de l'individu, en sociologia, sempre vol dir remetre'l al seu context social. I en aquest entorn hi ha homes i dones.

En l'enquesta vam intentar recollir alguns aspectes d'aquest entorn. Ja hem treballat en apartats anteriors dades referides als estudis dels pares. També hem posat els casos considerats en relació amb la seva generació. Ara treballarem amb les dades referides a l'ocupació de la parella dels enquestats.

Il·lustració 4-1. La desigualtat econòmica, la posició social i el sexe.

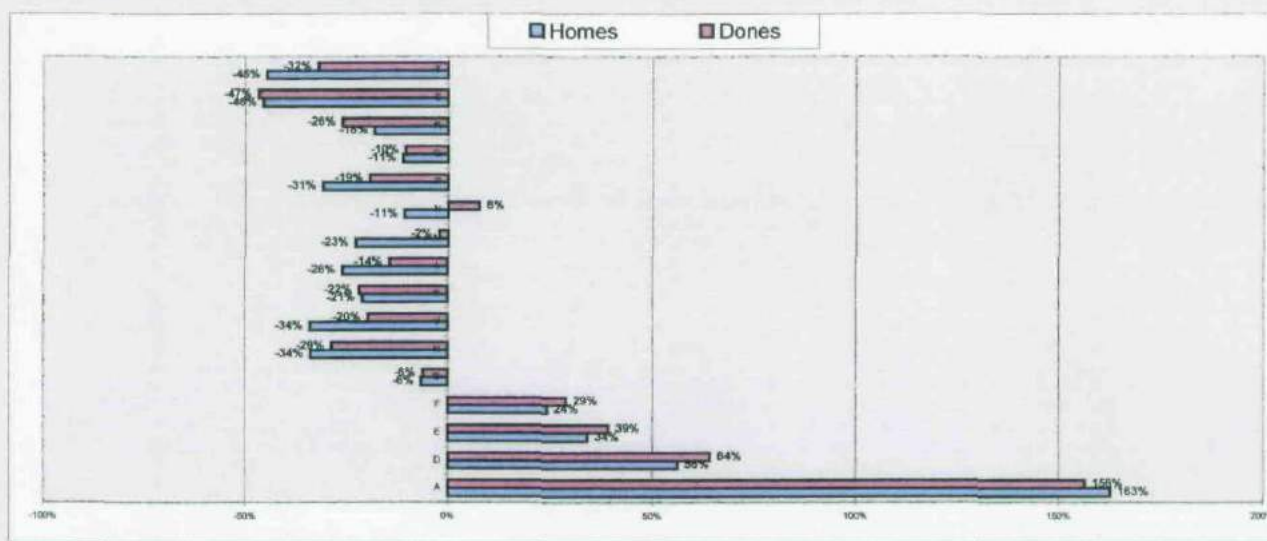
Que les condicions materials no són les mateixes per a tots els homes, ni per a totes les dones, és força fàcil de veure i fàcilment quantificable, en comparació amb segons quines desigualtats (de prestigi o de poder). Tot i les dificultats implicades. La font que utilitzem, de les diverses que podríem fer servir, és una enquesta feta per l'institut estadístic oficial de l'Estat Espanyol (INE), dirigida a donar informació sobre les rendes de treball. S'anomena "Encuesta de estructura salarial", i és de l'any 2002. Per tant, no tenim en consideració les rendes del capital, per altra banda molt més difícils obtenir.

En l'enquesta es tracten les categories professionals segons la classificació CO-94. Aquestes classificacions generen una il·lusió de coneixement i control, producte de la simplificació burocràtica, d'un món molt complex divers. Aquesta reducció amaga la dificultat que representa incloure les activitats en algun dels apartats. Activitats laborals que es corresponen amb una divisió sexual del treball que la classificació sovint emmascara. Però és el que tenim.

Hi ha desigualtats econòmiques en relació al sexe. En totes les ocupacions les dones tenen un salari inferior al dels homes. Segons aquesta classificació, la diferència més gran és en la categoria "Conductors i operadors de maquinària mòbil", seguida de la "Direcció de les administracions públiques i d'empreses de 10 o més assalariats". I la menor, entre els "Treballadors qualificats de la construcció", excepte els "Operadors de maquinària". Segons les dades de l'enquesta, les dones, en el seu conjunt, cobren el 67% del salari dels homes. Però hi ha un problema afegit. En el càlcul hi són considerades totes les persones amb rendes de treball, independentment de la jornada laboral. Però hi ha moltes més dones que homes treballant a temps parcial. Si tenim en consideració la jornada, les dones que treballen a temps complet cobren un 73% del que cobren els homes. I les que ho fan a temps parcial un 88%. Fins aquí les diferències d'ingressos en relació al sexe.

Ara bé, tot i la dificultat que hem assenyalat en relació a la classificació, les dades són suficients per veure que les activitats professionals més ben remunerades estan sota els mateixos epígrafs, tant pels homes com per a les dones i en el mateix ordre (A, D, E, F).

Gràfic 4-1. Sou brut per ocupació respecte del sou brut mitjà.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l' "Encuesta de estructura salarial " de l'INE.

Descripció Grups principals de la Classificació Nacional d'Ocupacions 1994 (CO-94)

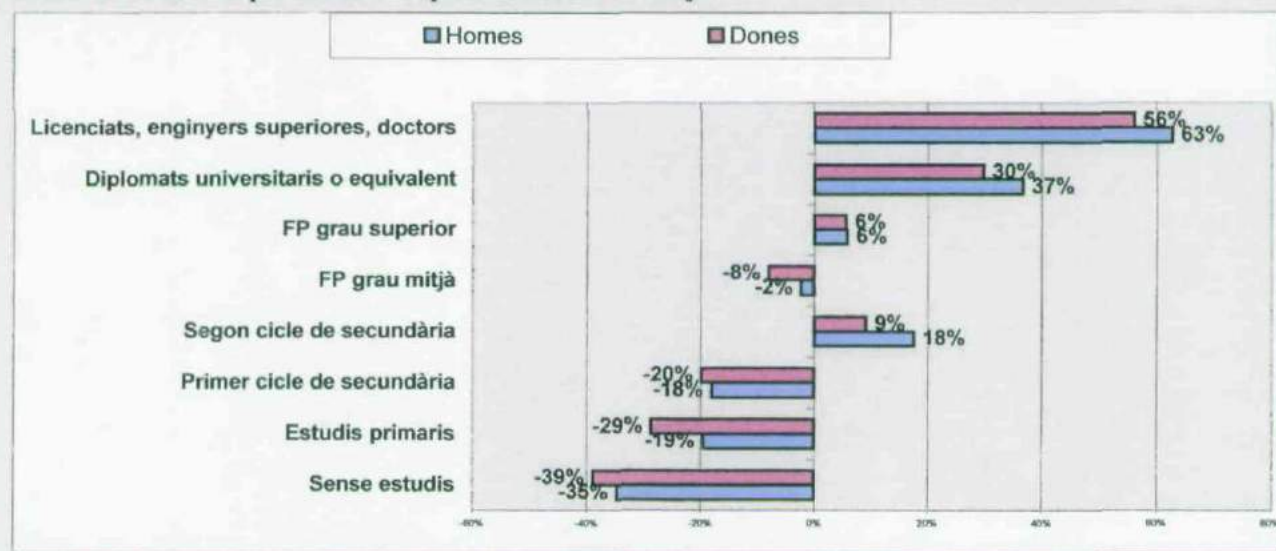
A. Direcció de les administracions públiques i d'empreses de 10 o més assalariats; D. Professions associades a titulacions de 2n i 3er cicle universitari i afins; E. Professions associades a una titulació de 1er cicle universitari i afins; F. Tècnics i professionals de suport; G. Empleats de tipus administratiu; H. Treballadors dels serveis de restauració i de serveis personals; J. Treballadors dels serveis de protecció i seguretat; K. Dependents de comerç i assimilats; L. Treballadors qualificats en l'agricultura i en la pesca; M. Treballadors qualificats de la construcció, excepte els operadors de maquinària; N. Treballadors qualificats de les indústries extractives, de la metal·lúrgia, la construcció de maquinària i assimilats; P. Treballadors qualificats d'indústries d'arts gràfiques, tèxtil i de la confecció, de l'elaboració d'aliments, ebenistes, artesans i altres assimilats; Q. Operadors d'instal·lacions industrials, de maquinària fixa, muntadors i ajustadors; R. Conductors i operadors de maquinària mòbil; S. Treballadors no qualificats en serveis (excepte transports); T. Peons de l'agricultura, pesca, construcció, indústries manufactureres i transports.

La desigualtat econòmica, la posició social i el sexe, segueix.

La variable que més influeix en el nivell salarial és l'ocupació. El grup A, que correspon a la "Direcció d'empreses i de l'administració amb més de 10 treballadors" és un 163% superior al sou mig, en el cas dels homes. I un 156% en el de les dones. I estan molt pel damunt de la mitja en les professions associades a títols universitaris (D i E). Els sous dels tècnics de suport també són superiors a la mitja. I, gairebé a tall d'anècdota, també els sous de les treballadores de les indústries extractives. Totes les altres ocupacions tenen els salaris per sota de la mitja dels sous a Catalunya. Els més mal pagats són els treballadors no qualificats en serveis i els peons de l'agricultura, pesca, construcció, indústries manufactures i transports. Tant en el cas dels homes com en el de les dones.

La titulació acadèmica té una estreta relació amb el nivell del salari, tal com ja hem vist que es desprèn de la classificació ocupacional. Però, vista la centralitat que té per nosaltres el capital escolar, exposem més detalladament aquesta relació.

Gràfic 4-2. Sou brut per titulació respecte del sou brut mitjà.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l' "Encuesta de estructura salarial " de l'INE.

Les dades indiquen clarament que els assalariats catalans amb titulació universitària, tant homes com dones, tenen uns ingressos mitjos clarament superiors al sou mig del total d'assalariats. Com per anar predicant que no té sentit que els joves segueixin estudis universitaris, tot convidant-los a dirigir-se a la formació professional. També queden per damunt, tot i que molt menys que els anteriors, els titulats amb el segon cicle de secundària, i encara en menor mesura els titulats en Formació Professional de Grau Superior (FP II). Tots els demés queden per sota de la mitja, tant homes com dones.

La posició rellevant de la parella.

Informació sobre la parella.

Vam voler saber coses de les parelles dels enquestats. De la mateixa manera que havíem preguntat el nivell d'estudis dels pares, també vam preguntar el nom i l'ocupació de la parella. La sol·licitud d'informació sobre l'origen social i l'entorn familiar de l'enquestat és justificada en la mateixa mesura que considerem que l'ocupació de posicions rellevants està condicionada per aquests factors. I això no es desprèn de cap concepció original, sinó d'un plantejament bàsic de la sociologia, sedimentat com a conseqüència de multitud d'estudis empírics, a partir dels quals es conforma el cos teòric de la disciplina. Aquest plantejament bàsic podria expressar-se tot dient que la societat no és una col·lecció d'individus. Ni tan sols un seguit d'individus classificables en funció dels seus capitals. Sinó que la societat està estructurada. I els individus participen d'aquesta estructura en la mesura que són producte de les circumstàncies socials i històriques que els ha tocat viure. Aquestes circumstàncies afecten a la vida de l'individu en el seu conjunt. I s'estableixen estretes relacions entre àmbits que ell mateix pot creure independents.

Tenir un determinat tipus de pares fa més probable l'assistència (o no assistència) a un tipus concret d'escola, la possibilitat d'obrir un negoci o de seguir una determinada trajectòria professional. I l'èxit, l'anar tirant o el fracàs en els resultats. Pertànyer a una determinada família, l'assistència a una determinada escola o la participació en un determinat àmbit laboral, fan més probable la freqüentació d'un determinat tipus d'espais en el temps de lleure i possibiliten un tipus de coneixences i amistats i en dificulten unes altres. I això també val, Cupido ens perdoni, per l'elecció, la separació i la reelecció de la parella. I, per tant, ha d'estar en relació les característiques específiques d'aquesta parella. Entre les quals, l'origen social, la trajectòria escolar i l'activitat professional.

Tractant com tractem de les posicions socials rellevants vam considerar que el coneixement del nom de la parella podia ajudar-nos a situar-la socialment i ens podia donar bones pistes del seu origen social. Això ens ha resultat útil en molts casos d'una manera immediata. Però el treball específic que demana no podem assumir-lo fins que no posem en marxa el projecte. La dada de l'ocupació, en molts casos, és important per conèixer la posició social de la persona en la mateixa mesura que refereix al capital econòmic, i en determinades ocupacions, a l'escolar. Veiem que ens permet dir.

Els "No Contesta" a la sol·licitud del nom de la parella.

La pregunta referida al nom de la parella va ser formulada en tots els qüestionaris. Però el 26% o va deixar l'espai en blanc o només va facilitar-nos el nom de pila. La disposició a contestar va ser molt menor que en la pregunta referida als estudis del pare.

Les raons de la no resposta poden ser diverses. De vegades a l'enquestat li resulta difícil d'identificar a la parella. En el procés de l'enquesta vam tenir més

d'una consulta en el sentit de si calia donar el nom de la persona amb la que es convivia o de si calia donar el nom de la persona de la que estava en procés de separació. I darrera la pregunta de si la parella ha de ser la de dret o la de fet no és gens fàcil endevinar-hi un "què n'heu de fer de la meva situació sentimental?".

En general, fins en alguns casos en el que es va poder tenir comunicació amb l'enquestat i va acabar donant-nos el nom de la parella, detectem que la pregunta es percep com a impertinent. Primer que res per la manera com està formulada: demana el nom. Totes les preguntes que recorden que una enquesta no és anònima tenen més possibilitats de no ser respostes. Però, aquesta raó no és suficient. Tot seguit veurem que les respostes a l'ocupació de la parella encara mostren més reticències.

Una altra raó pot referir-se a les expectatives que tenen els entrevistats de ser tractats exclusivament com a individus. Les resistències a deixar-ho de ser són menors si l'enquestat intueix que pot ser explicat per les característiques del pare que per les de la parella. Dir que el pare té un bon nivell d'estudis pot resultar còmode si el fill el té igual o més bo. Tal com acostuma a passar en la majoria de casos tractats. Si el nivell d'estudis del pare són baixos però l'individu és un personatge rellevant, també pot resultar còmode dir-ho, doncs, d'una manera o de l'altra, s'està expressant l'èxit personal aconseguit. I en darrera instància, posar-se en relació amb el pare, en la mateixa mesura que és una figura assignada, i no el resultat de la lliure tria, socialment prestigiosa i, habitualment, la més pública de l'àmbit privat, pot estar més o menys naturalitzat. Però referir l'individu a la parella, pot ser vist com una transgressió a la intimitat. Alguns comentaris rebuts en aquest sentit, per escrit en el mateix qüestionari, o fets verbalment en els canals que vam establir per assistir als nostres enquestats, ens fan pensar que aquest és una de les interpretacions més adequades. No creiem que sigui cap casualitat que, en aquest apartat, destaquin les elits culturals en general i els catedràtics universitaris en particular. I que, en l'altre extrem, se situïn les persones rellevants del món de l'economia. De ben segur que això té relació directa amb l'*habitus* de cada col·lectiu.

Taula 4-1. Les no respostes a la sol·licitud del nom de la parella de l'enquestat. Per tipus d'elit.

Nom de la parella	Cultural	Econòmica	Política
% NC	32%	12%	23%

De les parelles de les elits econòmiques, la majoria dones²³, hom dona més fàcilment per descomptat que la seva posició implica unes feines de representació, en l'àmbit privat, però també en el públic, quan la parella té un paper molt important en la direcció del món econòmic. Les elits polítiques, possiblement per raons diferents, també tenen més assumida la dimensió pública del seu entorn, degut a la naturalesa de la seva activitat. Les característiques específiques de la posició i la importància que s'atribueix, en el

²³ Ja hem dit que dels 321 enquestats, 54 són dones i 267 homes. La majoria de les parelles són dones. Només tenim un cas de parella homosexual.

discurs, a la meritocràcia per una banda, i a l'individualisme per l'altra, també podrien contribuir a explicar-nos l'èxit desigual de la pregunta en els diferents camps considerats.

L'ocupació de la parella.

Cal començar per reconèixer que, en moltes ocasions, resulta difícil atribuir una activitat professional a la parella, o a un mateix, fent servir les dues o tres paraules que permet una enquesta. Prou que ho haurien de saber els que elaboren classificacions professionals o els que recullen informació al respecte en grans enquestes²⁴. Però, posem-hi més llenya. Imaginem-nos un exemple versemblant, però producte de la nostra invenció, per fer-nos el càrrec d'aquesta complexitat. Suposem que el subjecte al que cal assignar-li una activitat és una dona, llicenciada en dret, que ha tingut una intensa activitat professional fora de casa, en una empresa de serveis, en la que no exercia l'advocacia, mentre afrontava, en primera línia, tot un seguit de responsabilitats domèstiques, que no ha abandonat després de la jubilació laboral. Sense disposar de possibilitats per fer una llarga explicació, com cal descriure la seva relació amb l'activitat? Jubilada?, per la seva titulació?, per la professió amb la que tant s'ha identificat, però que no és exactament ni la de directiva, ni la de tècnica, ni l'advocacia, tot i que treballava en una empresa en la que li resultava molt útil la seva formació universitària?, mestressa de casa? Vet aquí la complexitat.

La complexitat és de tal magnitud que és molt difícil conèixer exactament l'activitat de determinades persones sense parlar-hi una llarga estona, cara a cara. De tota manera, la majoria de gent acaba responent a la pregunta de quina és la seva ocupació, generalment a base de primar l'activitat fora de casa, i allà, per qüestions burocràtiques, segur que hom disposa d'una etiqueta, que és la que figura en l'organigrama i en la nòmina. Aquí també hauria estat possible la consulta d'algun enquestat, com en el cas de les que vam tenir en la qüestió del nom de la parella, en el sentit de si realment calia explicar el que fan o si n'hi havia prou posant-hi el que diuen els papers. Així s'omplen els espais blancs o es posen creuetes a enquestes i formularis. I d'aquest pa mengen les estadístiques públiques i privades, amb finalitats burocràtiques, comercials o científiques.

Que sigui la prudència, resultant de la consciència de les limitacions assenyalades, la que il·lumini les nostres consideracions. Comencem partint del fet d'haver recollit la definició de l'ocupació de la parella que ha fet l'enquestat, i no amb la pretensió de saber en què consisteix la seva feina.

La pregunta de l'ocupació de la parella va ser formulada a 246 dels 321 enquestats (la pregunta no era inclosa en el qüestionari quan va ser dirigit, per primera vegada i de forma experimental, a les elits acadèmiques). Del conjunt de respostes en resulta una proporció relativament petita d'enquestats que especifiquen que no tenen parella (solters, divorciats o vidus). La proporció de

²⁴ Duriez, B./Ion, J./Pinçon, M. & Pinçon-Charlot, M. (1991): « Institutions statistiques et nomenclatures socio-professionnelles. Essai comparatif: Royaume-Uni, Espagne, France ». *Revue française de sociologie* 32, pp. 29-59.

mestresses de casa també és petita. Però en canvi els no contesta són quantitativament importants. Gairebé 1/3 del total. El 18% (16% homes, 2% dones) ens donen el nom de la parella (en 3 casos només el nom propi) però no l'activitat o l'ocupació. El 13% restant, o bé no tenen parella, o si la tenen, no consideren pertinent revelar-nos ni el nom ni l'activitat. Algunes de les raons més importants de la no resposta ja les hem exposat en relació a l'abstenció respecte del nom de la parella i en exposar la complexitat que pot haver-hi darrera de la definició de l'ocupació. Però podríem afegir-hi raons específiques relacionades amb l'interès en ocultar la relació de la parella amb l'activitat. Per exemple, tenint en consideració que la majoria de les parelles són dones, hi ha un nombre molt baix de respostes que indiquin que la parella fa de mestressa de casa. La devaluació del reconeixement social d'aquesta "activitat" pot explicar un nombre important de les no respostes. Vet aquí l'impacte del discurs políticament correcte.

Taula 4-2. Activitat de la parella. Per tipus d'elit.

	Total	Culturals*	Econòmica	Política
Amb ocupació	58%	53%	58%	71%
Mestressa de casa**	6%	4%	9%	0%
Sense parella	5%	11%	2%	0%
No contestes	31%	32%	31%	29%

*Descomptats els qüestionaris de les elits acadèmiques, en els que la pregunta no va ser formulada.

**En les definicions més acceptades del camp de l'economia, i en les estadístiques oficials (de l'INE o de l'IDESCAT), les feines de la llar, no només no són considerades com una ocupació, sinó que situen a la persona que diu ocupar-se'n en exclusiva, com a "no activa".

De tota manera, el 58% dels preguntats, atribueixen una activitat laboral, fora de casa, a la parella. I el detall per grans categories professionals és el següent:

Taula 4-3. Ocupació* de les parelles dels enquestats. Per tipus d'elit.

Categories CO-94.	Total	Cultural	Cultural-acadèmica	Econòmica	Política	Total Catalunya**
1	18%	14%	19%	26%	7%	9%
2	59%	74%	68%	47%	60%	12%
3	22%	10%	14%	27%	30%	13%
4	0%	0%	0%	0%	0%	11%
5	1%	2%	0%	0%	0%	15%
6	0%	0%	0%	0%	0%	2%
7	0%	0%	0%	0%	0%	17%
8	1%	0%	0%	0%	3%	13%
9	0%	0%	0%	0%	0%	10%
0	0%	0%	0%	0%	0%	0,1%
***Treballadors no manuals	98%	98%	100%	100%	97%	44%
***Treballadors manuals	2%	2%	0%	0%	3%	56%

* La classificació utilitzada és la CO-94. El treball de classificació ha estat fet d'una manera molt més detallada (4 dígits), però els resultats exposats ho són de la manera més agrupada possible, en les següents categories:

1. Personal directiu de les empreses i de les administracions públiques; 2. Tècnics i professionals científics i intel·lectuals; 3. Tècnics i professionals de suport; 4. Empleats administratius; 5. Treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors de comerços; 6. Treballadors qualificats en activitats agràries i pesqueres; 7. Artesans i treballadors qualificats de les indústries manufactureres, la construcció i la mineria, llevat dels operadors d'instal·lacions i maquinària; 8. Operadors d'instal·lacions i maquinària, i muntadors; 9. Treballadors no qualificats; 0. Forces armades.

**Ocupats a Catalunya segons el Cens del 2001.

*** Treballadors manuals: des de personal directiu (1) fins a empleats administratius (4); Treballadors manuals: des de treballadors de serveis (5) fins a forces armades (0).

Si dividim la classificació professional utilitzada entre el que en direm treballadors manuals i no manuals, incloent en la primera categoria, el personal directiu de les empreses i de les administracions públiques, els tècnics i professionals científics i intel·lectuals, els tècnics i professionals de suport i els empleats administratius, tenim que són un 98% entre les parelles dels enquestats, mentre que representen un 44% de la població ocupada de Catalunya²⁵. Només aquesta dada ja dóna idea de la singularitat laboral de les parelles de les elits. Si entrem en el detall, descobrim que mentre que el 9% dels catalans ocupats diuen ser directors d'empreses o de l'administració pública, entre les parelles de les que coneixem l'ocupació diuen ser-ho el 18%. Els catalans que diuen ser tècnics i professionals científics i intel·lectuals són el 12% dels que diuen estar ocupats, mentre que, en les parelles dels enquestats, són el 59%. I, el total de tècnics, incloent-hi els de suport, són el 81%, mentre que en la població catalana només s'adscriu en aquestes categories el 25%.

La diferència entre els que diuen ser directius en un cas i l'altre ja és prou significativa. En la nostra enquesta són el doble. Però on el resultat és més contrastat, on es concentren la majoria de respostes dels nostres enquestats és en la categoria 2 (Tècnics, intel·lectuals...), en la que les parelles dels enquestats multipliquen per 5 el resultat del Cens, en el que recull la informació de la població en general. I, una dada molt interessant, Les dues categories dels tècnics recullen professions que acostumen a requerir titulacions. Universitàries, de segon i tercer cicle en el cas de la categoria dels "Tècnics i professionals, científics i intel·lectuals", la categoria que recull el 59% de les professions de les parelles. De formació professional i primer cicle en el cas dels "Tècnics de suport", en la que queden inscrites el 22% de les parelles dels enquestats.

Però el que més clarament caracteritza els resultats aconseguits no són tant les presències com les absències. Només un 2% de les parelles poden classificar-se professionalment en la resta de categories, deduïts els directius i els tècnics. En contrast amb el 66% de la població en general. Aquí sí que hi ha un salt definitiu. Les activitats professionals que practiquen 2/3 de la població desapareixen en l'entorn immediat de l'elit. I, al mig, una frontera, la que refereix al capital acadèmic, que és darrera de la divisió entre treball "manual/no-manual" o, millor dit, "mecànic/intel·lectual". La "proletarització" creixent dels escriptors, producte de la burocratització general de la societat, en correspondència amb la generalització, a tota la població, dels estudis bàsics, posa la barrera cultural més enllà de les quatre regles i divideix a la població entre els intel·lectualment preparats, i els que exerciran les seves habilitats manuals i no manuals, habitualment amb poca autonomia, com a productors directes de béns i serveis.

²⁵ Segons el Cens del 2001.

Taula 4-4. Ocupacions dels enquestats de sexe masculí.

CO-94	Subgrups principals*	Freqüència
10	Membres del poder executiu i legislatiu, i personal directiu de les administracions públiques; dirigents d'organitzacions d'interès social	54
11	Directors d'empreses amb deu assalariats o més	102
20	Professionals de les ciències físiques, químiques, matemàtiques i l'enginyeria, associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari	2
22	Professionals de l'ensenyament associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari**	64
23	Professionals del dret	3
24	Professionals de l'organització d'empreses i professionals de les ciències socials i humanes, associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari	4
25	Escriptors, artistes i altres professionals, associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari, i similars	37
29	Altres professionals associats a titulacions de 1r cicle universitari	1

* Classificació Catalana d'ocupacions CO-94 (Oficial: Decret 98/1995 de 21 de febrer).

**Les autoritats acadèmiques les hem situat, en aquesta classificació, en el grup 10, per tal de visibilitzar les categories. Però, a tots els efectes, han estat considerades personal acadèmic en tot el preprojecte.

Taula 4-5. Ocupacions de les enquestades.

CO-94	Subgrups principals*	Freqüència
10	Membres del poder executiu i legislatiu, i personal directiu de les administracions públiques; dirigents d'organitzacions d'interès social	22
11	Directors d'empreses amb deu assalariats o més	8
22	Professionals de l'ensenyament associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari**	16
25	Escriptors, artistes i altres professionals, associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari, i similars	8

* Classificació Catalana d'ocupacions CO-94 (Oficial: Decret 98/1995 de 21 de febrer).

**Les autoritats acadèmiques les hem situat, en aquesta classificació, en el grup 10, per tal de visibilitzar les categories. Però, a tots els efectes, han estat considerades personal acadèmic en tot el preprojecte.

Taula 4-6. Ocupacions de les parelles de les dones enquestades.

CO-94	Subgrups principals*	Freqüència
10	Membres del poder executiu i legislatiu, i personal directiu de les administracions públiques; dirigents d'organitzacions d'interès social	3
11	Directors d'empreses amb deu assalariats o més	4
14	Gerents d'altres empreses amb menys de deu assalariats	2
20	Professionals de les ciències físiques, químiques, matemàtiques i l'enginyeria, associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari	1
21	Professionals de les ciències naturals i la sanitat, associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari	2
22	Professionals de l'ensenyament associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari	1
23	Professionals del dret	2
25	Escriptors, artistes i altres professionals, associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari, i similars	3
28	Professionals de l'ensenyament associats a titulacions de 1r cicle universitari	1
30	Tècnics en ciències físiques, químiques i enginyeria	3
33	Professionals de suport d'operacions financeres i comercials	2
86	Conductors de vehicles de transport urbà o per carretera	1

* Classificació Catalana d'ocupacions CO-94 (Oficial: Decret 98/1995 de 21 de febrer).

Taula 4-7. Ocupacions de les parelles dels homes enquestats.

CO-94	Subgrups principals*	Freqüència
10	Membres del poder executiu i legislatiu, i personal directiu de les administracions públiques; dirigents d'organitzacions d'interès social	2
11	Directors d'empreses amb deu assalariats o més	5
12	Gerents d'empreses de comerç amb menys de deu assalariats	2
13	Gerents d'empreses d'hoteleria i restauració amb menys de deu assalariats	1
14	Gerents d'altres empreses amb menys de deu assalariats	4
15	Gerents d'empreses de comerç sense assalariats	1
17	Gerents d'altres empreses sense assalariats	1
20	Professionals de les ciències físiques, químiques, matemàtiques i l'enginyeria, associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari	3
21	Professionals de les ciències naturals i la sanitat, associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari	4
22	Professionals de l'ensenyament associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari	15
23	Professionals del dret	10
24	Professionals de l'organització d'empreses i professionals de les ciències socials i humanes, associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari	14
25	Escriptors, artistes i altres professionals, associats a titulacions de 2n i 3r cicle universitari, i similars	12
26	Professionals de les ciències físiques, químiques, matemàtiques, l'enginyeria i similars, associats a titulacions de 1r cicle universitari	1
27	Professionals de les ciències naturals i la sanitat, associats a titulacions de 1r cicle universitari, llevat dels òptics, els fisioterapeutes i similars	4
28	Professionals de l'ensenyament associats a titulacions de 1r cicle universitari	8
29	Altres professionals associats a titulacions de 1r cicle universitari	3
30	Tècnics en ciències físiques, químiques i enginyeria	1
31	Tècnics en ciències naturals i en sanitat	4
33	Professionals de suport d'operacions financeres i comercials	2
34	Professionals de suport de gestió administrativa	16
35	Altres tècnics i professionals de suport	3
53	Dependents de comerç i similars	1
	Mestresses de casa**	14

* Classificació Catalana d'ocupacions CO-94 (Oficial: Decret 98/1995 de 21 de febrer).

** No considerada ocupació professional en aquesta classificació.

Ocupació de les parelles segons el sexe.

Possiblement val la pena explicar i il·lustrar una mica més el que estem assenyalant. Però podríem fer-ho afegint-hi la variable sexe, ja que fins ara hem parlat de les parelles en el seu conjunt. Coneixem, l'activitat professional de les parelles de 117 homes i de dones 25. En concret 116 dones i 24 homes.

Taula 4-8. Ocupació* de les parelles dels enquestats i dels catalans ocupats segons el Cens del 2001. Per sexes.

	Cens 2001. Catalunya.			Enquesta.					
	Homes	Dones	Total	Total Enquestats	Parelles enquestats	Enquestats homes	Parella homes	Enquestades dones	Parella dones
1	10%	7%	9%	58%	18%	58%	14%	56%	36%
2	9%	15%	12%	42%	59%	42%	63%	44%	40%
3	12%	15%	13%	0%	22%	0%	22%	0%	20%
4	7%	16%	11%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
5	10%	22%	15%	0%	1%	0%	1%	0%	0%
6	3%	1%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
7	25%	6%	17%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
8	16%	8%	13%	0%	1%	0%	0%	0%	4%
9	8%	11%	10%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
0	0,1%	0,1%	0,1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
**Treballadors no manuals	38%	53%	44%	100%	99%	100%	99%	100%	96%
***Treballadors manuals	62%	47%	56%	0%	2%	0%	1%	0%	4%

* 1. Personal directiu de les empreses i de les administracions públiques; 2. Tècnics i professionals científics i intel·lectuals; 3. Tècnics i professionals de suport; 4. Empleats administratius; 5. Treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors de comerços; 6. Treballadors qualificats en activitats agràries i pesqueres; 7. Artesans i treballadors qualificats de les indústries manufactureres, la construcció i la mineria, llevat dels operadors d'instal·lacions i maquinària; 8. Operadors d'instal·lacions i maquinària, i muntadors; 9. Treballadors no qualificats; 0. Forces armades.

** Treballadors manuals: des de personal directiu (1) fins a empleats administratius (4); Treballadors manuals: des de treballadors de serveis (5) fins a forces armades (0).

La comparació entre les professions dels enquestats i les parelles de les que en coneixem l'ocupació, porta a assenyalar les següents coincidències i diferències:

- Tots és concentren en les tres primeres categories.
- Entre els enquestats només n'hi ha de les dues primeres (Directius i Tècnics i professionals científics i intel·lectuals, per l'ordre de la classificació). En canvi, entre les parelles, un de cada cinc està a la tercera (Tècnic de suport). Però els altres quatre estan en les dues primeres. En aquest cas les proporcions són gairebé les mateixes entre les parelles dels homes i les de les dones.
- Entre els enquestats la freqüència màxima és en els directius. Entre les parelles el màxim és en la categoria de tècnics i professionals.
- Els homes i dones enquestats és distribueixen entre les categories d'una manera gairebé calcada.
- Entre les parelles dels homes, el nombre de Tècnics i professionals és més de quatre vegades el dels directius, i gairebé sis vegades més si es consideren conjuntament els tècnics i professionals i els tècnics de

suport. I més de quatre vegades la població de catalanes ocupada en aquesta categoria.

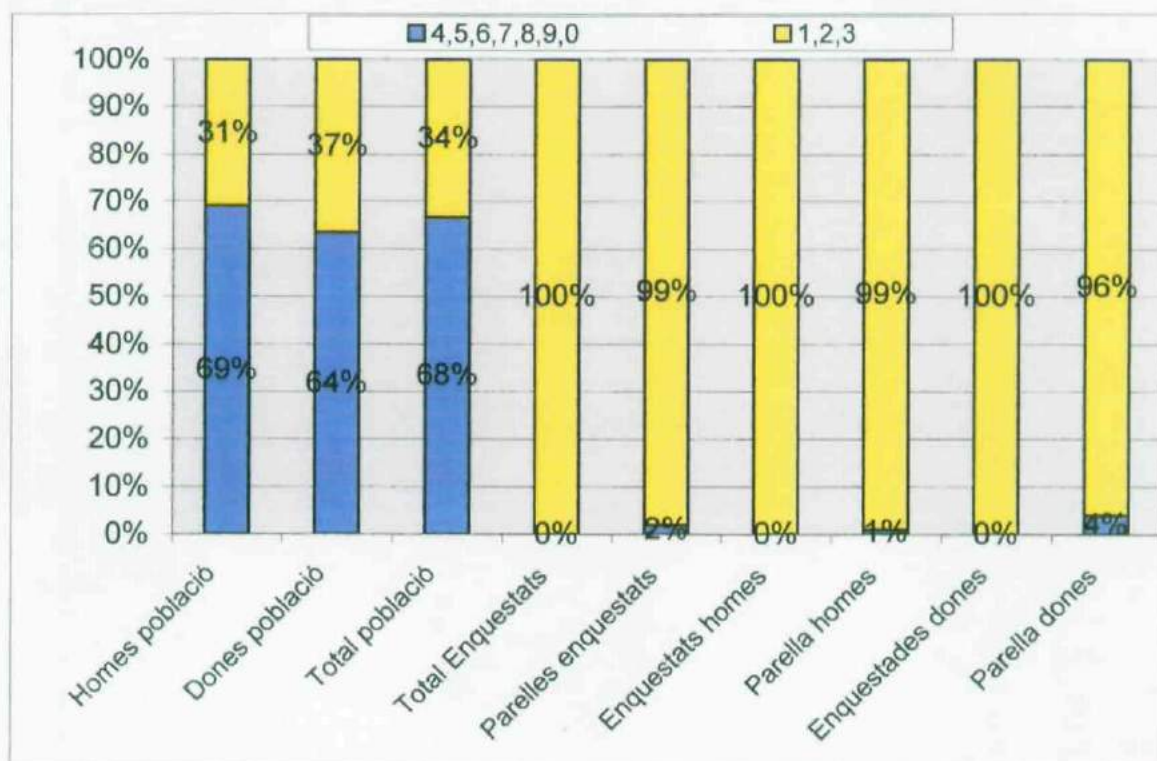
- Entre les parelles de les dones el nombre de directius és gairebé el mateix que el de tècnics i professionals. I 3,6 vegades el nombre de catalans, de sexe masculí, ocupats en aquesta categoria.

En resum:

Tot i les diferències de gènere (per sexe en relació a la variable ocupació professional), no sembla massa aventurat arribar a les següents afirmacions, que caldrà aprofundir i contrastar en el context del projecte:

1. Hem trobat resistència a donar informació de la parella.
2. Hi ha molts no contesta però poques mestresses de casa.
3. Les ocupacions declarades de les parelles es concentren en els tres primers epígrafs de la classificació laboral que utilitza el Cens. Sobretot en la dels "Tècnics i professionals, científics i intel·lectuals". El perfil professional de les parelles considerades queda perfectament definit per les feines que no es freqüenten, que són les que ocupen a la majoria de la població. Es tracta de les activitats directament productives, sense reconeixement social, ni econòmic, ni massa autonomia.

Gràfic 4-3. Activitat professional de la població de Catalunya i de les elits enquestades i les seves parelles.

* Categories professionals CO-94. 1. Personal directiu de les empreses i de les administracions públiques; 2. Tècnics i professionals científics i intel·lectuals; 3. Tècnics i professionals de suport; 4. Empleats administratius; 5. Treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors de comerços; 6. Treballadors qualificats en activitats agràries i pesqueres; 7. Artesans i treballadors qualificats de les indústries manufactureres, la construcció i la mineria, llevat dels operadors d'instal·lacions i maquinària; 8. Operadors d'instal·lacions i maquinària, i muntadors; 9. Treballadors no qualificats; 0. Forces armades.

4. El nivell de formació de les parelles dels enquestats és superior a la de la població en general. Tot i que en el qüestionari no incloïem cap pregunta sobre el nivell de formació de la parella, les ocupacions incloses en l'epígraf dels "Tècnics i professionals..." impliquen normalment una titulació universitària de segon o tercer cicle. Les dels tècnics de suport, sovint una de primer cicle. I, de ben segur, que moltes de les parelles classificades en l'apartat del personal directiu d'empreses i de l'administració pública tenen titulació universitària.

5. Si estan ocupades professionalment, les parelles fan feines socialment, millor remunerades que les de la majoria de la població. Veure il·lustracions 3,4,5 i 6 (també útils per situar el capital econòmic dels enquestats)

6. I que, per tots aquests motius, i per la naturalesa específica de l'activitat, la posició social de les elits i les seves parelles sembla pròxima, amb independència del sexe. Situació que no és privilegi exclusiu de les elits. És una característica majoritària de la població en general. Veure il·lustració 7.

Il·lustració 4-2. Retribució dels capitans d'empresa.

El tema dels ingressos econòmics és força complex. La facilitat amb la que els diners es deixen comptar és la seva característica més valuosa. Però també la seva més gran debilitat. A diferència del poder i el prestigi, la visibilitat dels quals és pot administrar discretament, si aquesta és la voluntat dels seus posseïdors, el diner deixa veure immediatament i obscena les paritats i les desigualtats. La seva essència convida paradoxalment a parlar-ne a cau d'orella, a traficar-lo sota mà. Convida al secret i a la prudència. En especial a aquells que tenen alguna cosa per amagar i la possibilitat de fer-ho i treure'n el corresponent rendiment.

Les elits econòmiques ho són per les prerrogatives que tenen sobre el diner que administren. Encara que no sigui de la seva propietat. En el camp econòmic, l'administrador de confiança s'associa amb una persona inquieta el món del treball, però satisfeta en el seu àmbit privat. I en aquest terreny de l'economia la satisfacció passa sovint per una bona remuneració. Són un bon testimoni d'aquest extrem els sous de referència que proposava, l'any 2001, la revista Actualidad Económica. Segurament convençuda que un executiu adequadament pagat és condició necessària per fer bons negocis.

Taula 4-9. Sous dels executius segons la Revista Actualidad Económica i la seva relació amb el sou mig a Catalunya l'any 2002.

EMPRESSES GRANS: FACTURACIÓ > 50.000 MILIONS DE PESSETES; >1.000 TREBALLADORS						
	Tram Superior	Tram Mitjà	Tram Inferior	Tram Superior	Tram Mitjà	Tram Inferior
Director General / Conseller Delegat	456.850,96	338.401,44	219.951,92	2200%	1632%	1061%
Dir. Comercial	222.175,48	178.125,00	150.180,29	1072%	859%	724%
Dir. Nacional de Vendes	134.555,29	122.115,38	103.125,00	649%	589%	497%
Dir. de Màrqueting	122.896,63	111.538,46	102.524,04	593%	538%	495%
Dir. RRHH	162.560,10	138.882,21	116.346,15	784%	670%	561%
Dir. de Planta / Fàbrica	110.336,54	99.699,52	87.560,10	532%	481%	422%
Dir. Financer / Adm.	160.516,83	139.302,88	111.418,27	774%	672%	537%
Dir. d'informàtica	133.954,33	109.975,96	90.564,90	646%	530%	437%
EMPRESSES MITJANES: FACTURACIÓ DE 8.000 A 50.000 MILIONS DE PESSETES; DE 250 A 1.000 TREBALLADORS						
	Tram Superior	Tram Mitjà	Tram Inferior	Tram Superior	Tram Mitjà	Tram Inferior
Director General / Conseller Delegat	320.312,50	237.259,62	154.206,73	1545%	1144%	744%
Dir. Comercial	141.766,83	119.531,25	99.278,85	684%	577%	479%
Dir. Nacional de Vendes	95.252,40	84.074,52	73.197,12	459%	406%	353%
Dir. de Màrqueting	88.341,35	75.600,96	69.771,63	426%	365%	337%
Dir. RRHH	105.889,42	97.295,67	86.057,69	511%	469%	415%
Dir. de Planta / Fàbrica	85.937,50	77.043,27	67.728,37	415%	372%	327%
Dir. Financer / Adm.	112.680,29	94.711,54	79.627,40	544%	457%	384%
Dir. d'informàtica	89.182,69	77.103,37	67.307,69	430%	372%	325%
EMPRESSES PETITES: FACTURACIÓ < 8.000 MILIONS DE PESSETES; < 250 EMPLEATS						
	Tram Superior	Tram Mitjà	Tram Inferior	Tram Superior	Tram Mitjà	Tram Inferior
Director General / Conseller Delegat	223.617,79	165.625,00	107.632,21	1079%	799%	519%
Dir. Comercial	91.826,92	80.228,37	71.454,33	443%	387%	345%
Dir. Nacional de Vendes						
Dir. de Màrqueting						
Dir. RRHH	70.612,98	62.980,77	56.911,06	341%	304%	275%
Dir. de Planta / Fàbrica						
Dir. Financer / Adm.	69.531,25	64.362,98	54.687,50	335%	310%	264%
Dir. d'informàtica	63.882,21	54.927,88	48.737,98	308%	265%	235%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del *Servicio de Estudios e Información de HayGroup*, publicades a la revista Actualidad Económica el 10 de novembre de l'any 2000, estimació dels sous del 2001 i de l'avenç de l'"Encuesta de estructura salarial 2002", fet públic per l'TNE el 2 de juliol del 2004

Les xifres exposades semblen altes, comparades amb els ingressos salarials de les altres elits. De tota manera queden molt curtes en comparació amb els ingressos anuals, fets públics, dels Consellers Delegats de l'SCH (12 milions d'euros) i del BBVA (6,5 milions d'euros) l'any 2002. Dos grans bancs espanyols, amb un gran volum de negoci a Catalunya. Aquests ingressos representen 445 i 240 vegades el sou mig d'un empleat de banca (27.000€ l'any).

Si consideréssim versemblants els números proposats per Actualidad Económica, voldria dir que el President de la Generalitat cobra, l'any 2004, una mica menys que ho feia un director general d'una empresa, amb menys de 250 treballadors, mitjanament pagat, l'any 2001, o que un director comercial, ben pagat d'una empresa mitjana.

Si això fos cert, es confirmaria el que ja sabem. És una simplificació reduir l'accés als recursos econòmics, al sou de les persones. I, més important, que classificar-les només amb criteris econòmics ajuda a entendre molt poca cosa. Com a mínim cal parlar també de prestigi i de poder.

Com a mínim **22 dones**, entre enquestades i parelles, haurien de consultar, igual que els homes, aquestes informacions sobre remuneració per saber si estan correctament pagades.

Il·lustració 4-3. Les retribucions dels catedràtics universitaris. Any 2003.

En comparació amb la remuneració dels alts executius, la del personal acadèmic resulta modesta. Però si la comparació la fem respecte del sou mig de la població, canvia substancialment la percepció. Si el que tenim en consideració és la mitjana, encara més. I si és el sou mínim interprofessional, el contrast és molt gran.

Taula 4-10. Sous dels catedràtics d'universitat. Any 2003.

	Íntegre anual a temps complet*	Relació amb la mitja de la població**
CATEDRÀTICS D'UNIVERSITAT	35.389,12	170%
CATEDRÀTICS D'ESCOLA UNIVERSITÀRIA	28.699,71	138%

Font: Costos i retribucions de l'any 2003 fets públics als diaris oficials.

*Sense considerar triennis i complements a la docència i la recerca.

**Resultaria molt més pertinent treballar amb la mediana. Però no disposem d'aquesta dada per Catalunya. De tota manera és pot estimar en un 20% per sota de la mitja que és de 20.730,67.

També cal tenir en consideració que en aquestes quantitats (a complementar amb triennis i complements a la docència i a la recerca, depenent de cada cas) no queden comptabilitzats els ingressos que el personal acadèmic rep en concepte de les recerques concretes que porta a terme. La variabilitat d'ingressos per aquest concepte és molt gran, en funció de la dimensió de la recerca, la font de finançament, la manera com està organitzada la recerca, la posició del professor en l'equip de recerca i l'actitud personal i del grup respecte de la remuneració extraordinària d'aquesta tasca. Hi ha qui considera que els professors que participen en una recerca, en el marc de la universitat, ja reben una remuneració per aquesta tasca, i per tant no cal que aquesta activitat comporti ingressos addicionals. Però la gran majoria és de l'opinió que cal rebre una retribució específica. La remuneració en diner, dietes, etc... d'un catedràtic, que és la categoria de qui acostuma a dirigir les grans recerques, pot arribar a multiplicar el sou íntegre anual a temps complet per diverses vegades. La manca de transparència en aquest camp fa difícil donar dades concretes. Però podria ser un repte apassionant aprofundir el tema en el desenvolupament del projecte.

Més enllà de la recerca, alguns dels professors els veiem aparèixer públicament, donant una opinió autoritzada en el seu camp, o en qualsevol que se'ls proposa. En forma de conferències, articles en diaris, tertúlies radiofòniques o televisives. Hi ha especialitats que propicien més aquest tipus d'activitat. N'hi ha d'altres que conviden a la vida retirada de llums i taquígrafs. Aquest tipus d'aportacions, al públic en general, acostumen a comportar ingressos. Però, sobretot, reconeixement social. La distinció associada a la possessió de capital cultural, es concreta en el privilegi d'estar legitimat per dir la realitat. I en ocasions, aprofitant la legitimitat que els ha estat atribuïda per la seva pretesa activitat científica, s'atreveixen a dir el que la ciència no pot dir mai: com hauria de ser aquesta realitat. I, per tant què hauríem de pensar, fer o sentir. Usurpen així el paper i la responsabilitat de cadascú en relació a la seva ètica, estètica, política, eròtica, etc. Es tracta de l'exercici del poder simbòlic. Possible per la bona disposició, d'una bona part de la ciutadania, a creure en l'existència d'instàncies que els puguin guiar, tot estalviant-se l'agonia de l'elecció. De tota manera insistim que l'ofici d'aprenent de bruixot no és generalitzable. Es tracta d'unes pràctiques propiciades per la importància dels mitjans de comunicació i la necessitat d'oferir aquesta mena de productes. Cal, doncs, discriminar entre els acadèmics, en sentit estricte i la carrera mediàtica d'alguns d'ells.

Tornant al vil metall, en relació al sexe. Cal dir que els sous, per aquestes categories, són els mateixos, amb independència del sexe. Ja hem vist que la gran majoria dels catedràtics i professors d'universitat són homes. Però, ara mateix, la qüestió que ens ocupa és la de les dones de les elits estudiades, professores universitàries. Tant si són enquestades com si es tracta de parelles dels enquestats, **22 en total**, cobren el sou indicat si són Catedràtiques o el mateix que els Catedràtics d'Escola Universitària, si són Titulars. I les consideracions fetes en relació als complements salarials són, d'entrada, exactament les mateixes.

Il·lustració 4-4. Els salaris en el sector periodístic i audiovisual.

Ironies de la vida. Resulta especialment difícil aconseguir informació sobre les elits dels informadors professionals. En especial pel que fa referència als seus ingressos econòmics. Sobretot quan es tracta de fixatges a la ràdio o la televisió o dels directors dels mitjans escrits. Tant si els medis són públics com privats. Saber-ne més coses és un dels objectius que traslladem al projecte. Important el paper de les productores audiovisuals en el camp de la televisió, però també en el cinema, la publicitat, els vídeo-jocs, etc. A destacar empreses catalanes com les que estan integrades en el grup Mediapro, Gestmusic Endemol, El Terrat, Diagonal TV, Media Park, Neptuno Films i altres. Molts dels grans pressupostos i grans sous per a les estrelles de la TV els facturen aquesta mena de productores*.

També resulta difícil conèixer els ingressos dels alts càrrecs dels mitjans**. Tant si són homes com dones. És més fàcil assabentar-se dels sous oficials dels càrrecs de segon i de tercer nivell. Per exemple, dels mitjans de comunicació escrits. El que constava en els convenis dels diaris Avui i El Periódico, són aquests sous:

Taula 4-11. Taules salarials d'alguns diaris, ràdios i televisions.

CATEGORIES PROFESSIONALS	ANUAL AVUI*	SOU /SOU MIG POBLACIÓ**	ANUAL EL PERIÓDICO*	SOU /SOU MIG POBLACIÓ**
SUBDIRECTOR	41.443 €	200%		
REDACTOR CAP			56.605,20	275%
REDACTOR CAP SECCIÓ	38.179 €	184%	51916,94	250%
REDACTOR SUBCAP SECCIÓ	32.564 €	157%	47.466,67	229%

Font: Conveni Diari Avui (2001-2003) i conveni El Periódico (2002-2005).

*Aquí cal afegir-hi l'antiguitat, la nocturnitat i el plus dels diumenges.

I en el cas de Catalunya Ràdio i TV3:

CATEGORIES PROFESSIONALS	ANUAL* Cat.Ràdio	SOU/ SOU MIG POBLACIÓ**	CATEGORIES PROFESSIONALS	ANUAL* TV3	SOU/ SOU MIG POBLACIÓ**
***NIVELL F	32.922,88 €	158 %	CONDUCTORS	40.231 €	194%
****NIVELL G	39.376,09 €	190 %	INFORMATIUS, CORRESPONSALS, REALITZADORS		

Font: Conveni Catalunya Ràdio (2001 al 2004).

*Aquí cal afegir-hi l'antiguitat, la nocturnitat, la flexibilitat, els torns i el plus dels diumenges.

**Resultaria molt més pertinent treballar amb la mediana. Però no disposem d'aquesta dada per Catalunya. De tota manera és pot estimar en un 20% per sota de la mitja que és de 20.730,67.

***NIVELL F. Funcions que suposen la realització de tasques tècniques complexes i heterogènies, amb objectius globals definits i alt grau d'exigència en autonomia, iniciativa i responsabilitat. Formació: Titulació o coneixements adquirits en el desenvolupament de la seva professió, equivalent a Estudis Universitaris de Grau Mitjà, completada amb una experiència dilatada en el seu sector professional, o a Estudis Universitaris de grau superior, completada amb una formació específica en el lloc de treball (text conveni).

****NIVELL G. El personal pertanyent a aquest grup desenvolupa alts càrrecs de direcció o execució dels mateixos nivells a les diferents unitats organitzatives en què s'estructura l'empresa. En aquest nivell o grup professional figuren tots els llocs de treball en què, a més de ser llocs de comandament i responsabilitat més elevada, la persona que els ocupa assumeix els objectius que li marca la Direcció, per la qual cosa queden fora de l'àmbit del Conveni (text conveni).

Ja hem vist en l'apartat anterior que la proporció de dones és majoritària en la professió en conjunt, però minoritària, si només tenim en consideració els alts càrrecs. De tota manera cal recordar que l'increment de la feminització dels estudis i de la pràctica periodística ha crescut de manera espectacular. Entre els nous periodistes hi ha moltes dones. I els nous són els que fan les feines menys reconegudes i estan pitjor pagats. I això, en bona part, explica la percepció de discriminació salarial, per raó de gènere***. Però, en àmbits precaritzats, com el del periodisme digital, hi ha tants homes com dones amb contractes a precari, que sovint no reconeixen la seva condició de periodista. I un 38% del total del col·lectiu cobra menys de 900€ mensuals****.

* És el cas de la notícia, filtrada a la premsa recentment, possiblement gràcies al canvi de color del govern de l'Estat Espanyol, i apareguda quan ja havíem tancat aquestes pàgines. El comunicador català, Jordi González, va rebre de la cadena pública Televisión Española, sense gairebé cap contraprestació, 2,4 milions d'euros, per via de l'empresa Microproducciones, de la que és soci.

** O les notícies en relació a les auditories, també de la TVE, que viu arrossegant, de fa anys, un profund dèficit. El director general de l'Ens, l'any 2003, va cobrar, anualment, 124.748,40 euros, sense contar despeses, cotxe oficial i dietes. I el mateix farà la seva successora, tot i el canvi de color del govern i de sexe del director, l'any 2004, amb la corresponent actualització per causa de l'IPC. El cap d'informatius de TVE va cobrar, l'any 2003, un salari brut anual de 87.202,34 euros, sense comptar complements, dietes, despeses i cotxe oficial. Camí que sembla seguir el nou director d'informatius el 2004, amb un sou brut de 89.449,21 euros. L'entitat estatal en qüestió, amb una important delegació a Catalunya sembla que té 22 directius amb sous superiors al president del govern de l'Estat (81.661,44 euros), i 40 cobren més que els vicepresidents del govern (76.753,56 euros) o que els ministres (72.048,96 euro). Tot i que caldria estimar que representen les despeses, dietes i altres, en el cas dels polítics. La pregunta és: podem extrapolar la situació de la televisió veïna a la televisió pública catalana? No ho sabem. Però estaria bé tractar d'esbrinar-ho en el projecte.

*** L'enquesta, ja citada, encarregada pel Col·legi de Periodistes de Catalunya de l'any 2000, dirigida als membres de la professió, dedicava un seguit de preguntes al que en deia la "discriminació de la dona". A la pregunta de si l'enquestat "creu que existeix algun tipus de discriminació per raó de sexe" el 48,5% responien que No, i el 47,3% que Sí. Entre les dones, el "Sí" arribava al 65,4%. I a la pregunta de si aquesta discriminació implicava un desajust salarial, el 42% deia que Sí i el 48,8% que No. Les respostes afirmatives de les dones arribaven al 58,1%. Deu ni do de la disparitat de posicions. Sobretot tractant-se d'un aspecte objectiu i objectivable! On més respostes apuntaven que la condició femenina podia ser un inconvenient era en la promoció professional (33,5%). I segurament la clau de l'afer ha de ser aquí.

**** Grup de Periodistes Digitals (GPD) i el Sindicat de Periodistes de Catalunya (SPC). Informe sobre la situació laboral i professional dels periodistes digitals a Catalunya (amb la col·laboració del Col·legi de Periodistes) Barcelona: 2003.

II-Il·lustració 4-5. Els sous dels polítics. Any 2004.

Els sous dels polítics són força més alts que els dels catedràtics i els periodistes. Però més baixos que el dels executius de les grans empreses. De tota manera fan de mal comptar les despeses de representació, les targetes de crèdit de les institucions, els serveis en espècies, etc.

Tot i amb això cal recordar que el que caracteritza el capital dels polítics és el poder. La capacitat de decidir, també sobre gran quantitat de recursos econòmics. En la llista que segueix, molts dels càrrecs tenen prerrogatives sobre molts més recursos econòmics que no molts executius. Tant li fa si són homes, que n'hi ha més, com si són dones.

Taula 4-12. Retribucions dels òrgans superiors, alts càrrecs de l'Administració i càrrecs directius de les entitats autònomes i entitats gestores de la Seguretat Social. Generalitat de Catalunya. Retribució anual bruta. Any 2004. Comparació amb el sou mig i el sou mínim interprofessional.

Càrrec	Anual	Sou/Sou mig població	Sou/Sou mínim interprofessional	Càrrec	Anual	Sou/Sou mig població	Sou/Sou mínim interprofessional
Govern.				Càrrecs directius de les entitats. Específiques (segueix).			
President/a (1 home)	147.958,56 €	714%	2812%	Director/a de la Direcció Científica (ICS) (1 home)	91.080,00 €	439%	1731%
Conseller/a (31% dones)	111.526,42 €	538%	2120%	Director/a de la Divisió de l'Atenció Hospitalària (ICS) (1 home, el mateix de la Direcció Científica)	91.080,00 €	439%	1731%
Alts càrrecs dels departaments.				Director/a de la Direcció de Recursos Humans (ICS) (1 dona)	87.423,98 €	422%	1662%
Secretari/ària general (13% dones)	81.703,64 €	394%	1553%	Director/a de la Direcció Econòmica i Financera (ICS) (1 dona)	87.423,98 €	422%	1662%
Secretari/ària sectorial (30% dones)	81.703,64 €	394%	1553%	Director/a de la Divisió de l'Atenció Primària (ICS) (1 home)	87.423,98 €	422%	1662%
Director/a general (35% dones)	76.648,88 €	370%	1457%	Vocal del Tribunal de Defensa de la Competència(*) (4)	81.703,64 €	394%	1553%
Alts càrrecs dels departaments. Específiques.					76.648,88 €	370%	1457%
Secretari/ària general de la Presidència (1 home)	110.487,58 €	533%	2100%	President/a de la Junta de Govern de l'Institut Català de la Dona (1 dona)	81.703,64 €	394%	1553%
Secretari/ària del Govern (1 home)	110.487,58 €	533%	2100%	Director/a de l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials (1 home)	81.703,64 €	394%	1553%
Director/a del Gabinet Jurídic (1 home)	110.487,58 €	533%	2100%	Director/a d'Infraestructures i Serveis Tècnics (ICS) (1 home)	77.413,84 €	373%	1471%
Càrrecs directius de les entitats.				Director/a Institut desenvolupament Comarques de l'Ebre (1 home)	59.466,00 €	287%	1130%
Director/a d'Entitat Autònoma (17% dones)	76.648,88 €	370%	1457%	Director/a de l'Entitat Autònoma de Difusió Cultural (1 dona)	60.960,84 €	294%	1159%
Càrrecs directius de les entitats. Específiques.				Gerent del Patronat de la Muntanya de Montserrat (1 home)	55.022,46 €	265%	1046%
Director/a Gerent de l'Institut Català de la Salut (1 home)	113.219,96 €	546%	2152%	Director/a Institut desenvolupament i promoció Alt Pirineu i Aran (1 home)	53.491,52 €	258%	1016%
President/a del Tribunal de Defensa de la Competència (1 home)	111.526,42 €	538%	2120%	Director/a de la Biblioteca de Catalunya (1 dona)	60.960,84 €	294%	1159%
Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions (1 home)	88.119,48 €	425%	1675%				

Font: Elaboració pròpia a partir de la pàgina web del Departament de Governació de la Generalitat de Catalunya.

Els sous dels polítics (segueix).

A la Diputació de Barcelona hi ha 51 diputats, dels quals 10 són dones (20%). La remuneració varia en funció de quins són els càrrecs que ocupen. En la remuneració es discrimina entre retribució i indemnització. Per exemple, el president rep un total de 126 mil €. Però 30 mil són en concepte d'indemnització, vista la molèstia que pot representar assistir a les sessions del plenari.

Taula 4-13. Remuneracions de la Diputació de Barcelona. Fetes públiques l'estiu del 2004.

Òrgans superiors	Anual	Sou/Sou mig població	Sou/Sou mínim interprofessional
President.	125.646€	606%	1991%
Vicepresident	94.707€	457%	1500%
Adjunt a la presidència	94.707€	457%	1500%
President grup polític de la corporació	94.707€	457%	1500%
Presidents d'àrea, delegats i adjunts	74.762€/84.345€	370%/ 407%	1180%/1336%
Portaveus dels grups polítics	71.684€	346%	1136%
Diputat*	17.042€/31.124€**	82%/150%	270%/428%
Assessors***	31.023€/59.223€****	150%/286%	491%/931%
Altres Càrrecs			
Caps de gabinet, coordinadors d'àrea i directores de servei	71.629€/85.436 €	346%/412%	1135%/1354%
Caps de servei i d'oficina	54.035€/64.818 €	261%/313%	856%/1027%

Font: Pàgina web de la Diputació de Barcelona: <http://www.diba.es/jadiputacio/retribucions2004.asp>

*Sense cap responsabilitat específica i amb la funció d'assistir als plens i les comissions.

** Indemnització, segons la seva participació i si el seu lloc de residència està més o menys allunyat de Barcelona.

***La Diputació de Barcelona no concreta ni el nombre total d'assessors ni quina és la seva distribució per grups.

****La seva funció és la de prestar assessorament als diputats provincials i als seus respectius grups. No obstant, en moltes ocasions, aquestes assessories serveixen per permetre als grups (al Govern i a l'oposició) situar-hi persones que dediquen el seu temps professional al seu respectiu partit, amb una atenció mínima o inexistent a la corporació provincial.

Dels 51 diputats hi ha 17 alcaldesses i alcaldes. La resta són regidors. És de suposar que amb les corresponents retribucions. En el cas de Barcelona, la remuneració de l'alcalde és 125.646 € (606% del sou mig, 1991% del sou base). L'Ajuntament de Barcelona disposa de 182 assessors (dels quals en desconeixem el sexe) que cobren entre 25.752 i 50.681€ (entre el 82% i el 150% del sou mig i entre 270% i 428% del sou mínim interprofessional), molts dels quals fan aquesta activitat a temps parcial. Ens agradaria saber quina és la seva jornada i en què consisteixen les seves obligacions.

En un altre nivell polític i administratiu ens trobem els representants del Parlament Europeu. N'hi ha 735. Aproximadament un 30 % són dones. A finals de l'any 2002 es van fixar un sou de 8.671 € mensuals per a tots i cadascun dels membres d'aquest pintoresc Parlament (si no ens deixem res, 104.052€ a l'any, el 502% del sou mig de Catalunya i el 1648% del sou mínim interprofessional). No està gens malament, tenint en consideració que les seves funcions han estat bàsicament simbòliques, fins ara. De vigilància de la correcció política, però sense massa competències. Amb afers entre mans del tipus: "el Parlament Europeu alerta que l'ús dels sónars marins podria perjudicar la salut de balenes i dofins". En la mateixa sessió que van fixar-se aquest sou, també van reduir l'edat de jubilació als 63 anys. Dificil d'entendre, tenint en consideració que fins ara la seva funció ha estat la de fer de cementiri dels elefants de la política. I són els polítics de l'Europa que inclou Portugal, amb un sou mínim interprofessional, el mateix any 2003, de 416 € al mes. Sou que cobra gent que, en moltes ocasions, fa feina productiva, d'aquella que pot trobar algú disposat a adquirir-ne el resultat.

I els Diputats del Parlament de Catalunya? Preguntareu obligatòriament, tenint en consideració que en el nostre treball sobre les elits polítiques està centrat en ells. No podem donar les dades per què no són públiques. El reglament del Parlament prohibeix expressament fer-les públiques. I no les hi fan. Podria ser un cas la mala consciència, rara qualitat entre la classe política, producte de la generositat del sou, que els fa vergonya que sigui coneguda. Però, per les notícies que tenim, segurament es tracta de sous més ajustats que els dels alts càrrecs de la Generalitat, la Diputació i de molts alcaldes i regidors. I donar-los a conèixer posaria en evidència aquests darrers. I podria constituir un mal exemple. Qui sap si haurem d'esperar que s'apugin el sou, en sessió solemne, per veure canviar la normativa sobre la seva publicitat.

Posem de costat dues dones. La primera amb un sou entre el sou mig i el mínim interprofessional (el de la majoria), i la segona una Consellera o una Directora General de la Generalitat. Observem els seus ingressos mensuals, però també el seu reconeixement social i els seu poder. Pensem en la jornada que les espera el mateix dia, des de que es lleven, fins que van a dormir. Qui s'atreveix a dir que les dones en les posicions socials més altes, en tant que dones, estan en una posició dominada igual que les altres dones?

16 de les dones considerades en l'enquesta podrien aportar-nos informació addicional per respondre correctament a aquesta pregunta.

Il·lustració 6. La proximitat social dels casats a Catalunya.

Ja fa molt temps que els sociòlegs estem avisant que Cupido, quan llença les fletxes, fa una mica de trampa. No va a cegues. Tot i la influent ideologia de l'amor romàntic, centrada en la idea que l'elecció de parella està en relació a l'amor i no a les conveniències. El cert és que hi ha unes fronteres socials, sovint invisibles pels mateixos interessats, que acaben ajuntant als que s'assemblen i separant els diferents. Les possibilitats d'aparellar-se són directament proporcionals a la proximitat dels orígens socials i a la similitud de les trajectòries.

Si volem expressar quantitativament aquesta idea, ens trobem amb una sèrie de dificultats. La primera és que hem d'anar a parar al registre legal i estadístic de les parelles casades. Però molta gent no surt, perquè no es casa, passant per la vicaria o el jutjat. Alguns polítics "progresistes", preocupats per aquest inconvenient que pateixen els científics socials, que fan recerca en aquest tema, van inventar-se el registre de parelles que no es volen enregistrar. Això s'ha institucionalitzat amb èxit en molts països europeus. No és el cas del que ara s'ens ocupa. Doncs per Europa Catalunya no és una unitat estadística a considerar. Així, les xifres facilitades per Eurostat són les següents:

Taula 4-16. Percentatge de parelles vivint en lliure unió.

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Total	9	9	17	9	1	3	10	4	2	7	15	9	5	21	23	13
Grup d'edat 16-29	33	35	57	35	8	12	41	29	11	27	56	30	15	61	70	53

Font: Eurostat. Demographic statistics, European Community household panel, users' database version, December 2001. Dades de 1998.

La combinació de les rigideses de la tradició catòlica, compensada amb un cert laxisme estadístic, sense el qual la vida seria molt difícil, acaben donant la imatge que l'Europa del Sud passa sistemàticament per l'altar i el banc dels acusats per fer-hi constar els mals d'amor. Però si observem les dades del registre de naixements, tramit d'obligat compliment a tot el continent i les illes britàniques, i considerem els fills nascuts fora del matrimoni, veiem que les xifres queden força matitzades. Tot i l'aventatja de nordics i centre-europeus.

Taula 4-16. Percentatge de naixements vius fora del matrimoni.

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK	IS	LI	NO	CH
1970	6	3	11	7	1	1	7	3	2	4	2	13	7	6	19	8	30	5	7	4
2001	30*	21	45	23	4	18	43	31	10	22	27	33	24	40	55	40	65	50	11	

Font: Eurostat. Demographic statistics, European Community household panel, users' database version, December 2001.

Si els 2001, un de cada cinc nens naixien fora del matrimoni a l'Estat Espanyol, possiblement a Catalunya en naixien molts més fora de la barrera legal. Bé, aquest és el primer inconvenient per arribar on volem anar a parar. El registre de parelles te un bon forat. Allà on la llibertat s'en felicita, la recerca quantitativa s'en dol.

El segon, és que la única dada que hem pogut aconseguir dels casament enregistrats, que serveixi per assenyalar la intenció amb la que Cupido apunta a les seves víctimes, és l'ocupació dels que es casen. Una dada pobre, quan volem contrastar la hipòtesi de la proximitat dels orígens socials i les trajectories dels casats. A més, totes les classificacions de les ocupacions són prou problemàtiques, com ja hem assenyalat. Però encara ho són més quan es treballa amb dades que han estat captades en aquelles circumstàncies. I ofertes per a la seva consulta en el nivell de classificació més resumit de la CO-94.

Però, tot i les limitacions inherents a la font dels legalment aparellats, podem veure tendències prou clares en el sentit assenyalat. Per exemple, l'atracció fatal que senten els individus que s'adscriuen professionalment en la categoria de 'Tècnics i professionals científics i intel·lectuals' a trobar l'estabilitat emocional amb dones de la mateixa professió.

Taula 4-16. Matrimonis dels homes que declaren ésser 'Tècnics i professionals científics i intel·lectuals' segons la professió de les dones.

Professió Homes	Professió dones												
Professionals tècnics, ...	Professionals tècnics, ...	Personal directiu	Personal administratiu	Comerciants venedors	Personal dels serveis	Agricultors, ramaders, ...	Producció i assimilats	Forces Armades	Estudiants	Feines llar	Jubilats, retirats, ...	No classificats	No hi consta
1985	45%	0%	21%	5%	4%	0%	5%	0%	10%	10%	0%	0%	1%
1990	50%	0%	25%	6%	3%	0%	5%	0%	4%	4%	0%	0%	2%
1995	53%	1%	24%	7%	3%	0%	4%	0%	3%	3%	0%	3%	0%
2000	54%	1%	22%	7%	5%	0%	4%	0%	2%	2%	0%	3%	0%
2002	53%	1%	22%	7%	6%	0%	4%	0%	2%	2%	0%	4%	0%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT.

La proximitat social dels casats a Catalunya (continuació).

També destaca la tendència endogàmica de les dones que passen pel mossèn o el jutge, adscrites a la categoria professional de 'Producció i assimilats'.

Taula 4-17. Matrimonis de dones que declaren ésser productores, segons la professió dels homes.

Professió dones	Professió homes													
Producció i assimilats	Professionals, tècnics, ...	Personal directiu	Personal administratiu	Comerciants venedors	Personal dels serveis	Agricultors, ramaders, ...	Producció i assimilats	Forces Armades	Estudiants	Feines llar	Jubilats, retirats, ...	No classificats	No hi consta	
1985	5,26	0,56	7,93	5,64	6,22	4,01	66,37	0,32	1,15	0,11	0,35	0,91	1,18	
1990	5,88	0,92	6,81	5,75	5,56	3,16	69,76	0,33	0,35	0,09	0,13	0,7	0,55	
1995	6,36	0,7	6,73	6,12	5,85	2,62	68,73	0,15	0,3	0,33	0,33	1,77	0	
2000	7,37	1,5	5,06	6,12	4,62	1,75	70,87	0,31	0,16	0,34	0,56	1,34	0	
2002	9,9	1,07	5,96	4,68	3,98	1,07	70,51	0,33	0,11	0,33	0,41	1,66	0	

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT.

I, finalment, la predilecció de les que diuen ser mestresses de casa pels que diuen ser de la mateixa categoria que els anteriors (Producció i assimilats):

Taula 4-18. Matrimonis de dones que declaren dedicar-se a les feines de la llar, segons la professió dels homes.

Professió dones	Professió homes													
Feines llar	Professionals, tècnics, ...	Personal directiu	Personal administratiu	Comerciants venedors	Personal dels serveis	Agricultors, ramaders, ...	Producció i assimilats	Forces Armades	Estudiants	Feines llar	Jubilats, retirats, ...	No classificats	No hi consta	
1985	5,49	1,2	8,01	7,22	9,6	6,89	54,69	0,53	1,11	0,01	2,83	1,05	1,36	
1990	5,36	1,52	7,07	6,79	9,32	5,25	58,3	0,82	0,72	0,02	2,84	0,59	1,41	
1995	5,47	2,26	6,86	6,2	8,43	4,49	57,17	1,2	0,26	0,07	4,23	3,36	0	
2000	8,7	2,59	4,92	5,98	9,3	3,12	56,21	0,47	0,2	0,4	5,38	2,72	0	
2002	8,36	2,98	5,44	5,77	9,85	2,53	55,28	0,19	0,32	0,26	6,03	2,98	0	

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT.

I, per acabar d'assenyalar les atzaroses coincidències a les que porta l'enamorament, quan es manifesta amb els símptomes més greu, veiem les xifres de l'any 2002 (les darreres que disposem). Primer mirem-ho des dels homes.

Taula 4-19. Matrimonis dels homes, segons la professió de la dona. Any 2002.

Professió homes	% Professió dones	Freqüència absoluta
Professionals, tècnics, ...	74,55	5029
Producció i assimilats	77,88	8401
Suma (representa el 51% dels casats aquell any)**		13430

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT.

*Les dones "Personal administratiu" representen el 28% dels casaments dels Tècnics i professionals i el 25% dels Productors.

**Exclosos els 'no classificats' casats amb 'no classificats' (4613).

Després, en un nivell més gran de detall, des de les dones.

Taula 4-20. Matrimonis de dones, segons la professió dels homes. Anys 2002.

Professió Dones	% Professió homes	Freqüència absoluta
Professionals, tècnics.	49,46	3557
Personal directiu.	29,84	91
Personal administratiu.	40,23	2740
Comerciants i venedors.	46,65	1509
Personal dels serveis.	48,6	1384
Producció i assimilats.	70,51	1915
Estudiants.	29,22	116
Feines llar.	55,28	853
Jubilats.	64	64
Suma (46% dels casats l'any 2002)*		12267

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT.

*Exclosos els 4613 'no classificats' casats amb 'no classificats'.

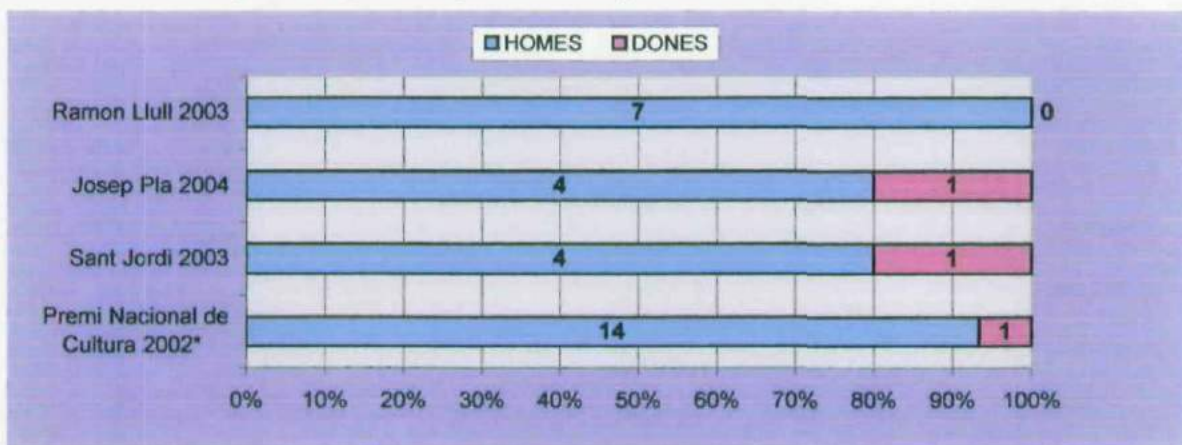
Annex 2. El sexe dels "creadors".

Els àmbits periodístics i acadèmics els hem vist força masculinitzats. Però, què passa amb la resta d'àmbits de la cultura? En la nostra base de dades vam fer registre de persones que ocupen posicions rellevants en el camp cultural, que no són ni acadèmics ni periodistes. Hi ha 506 homes i 91 dones (82% d'homes i 18% de dones). Entre aquests registres hi ha posicions pròpies de la producció cultural, en la seva vessant artesana i industrial. Agents diversos de les polítiques culturals. Membres de fundacions dedicades a aquest espai. Conservadors de museus, crítics d'art. En no poder enviar el qüestionari a tots els individus que ocupen aquestes posicions vam fer-ho a 87 homes i 17 dones (84% i 16%). Però la complexitat del supercamp fa més convenient prescindir de determinats sectors per complementar, a partir de fonts secundàries amb algunes dades del sexe dels protagonistes de diferents camps de l'art. No cal dir que en el projecte caldria complementar més sistemàticament alguns dels camps escollits. Començarem per la literatura.

El sexe de les elits literàries.

En l'apartat de l'edat començàvem analitzant els premis literaris. I observàvem les edats dels jurats. Ara ens mirarem el sexe. En un estudi del Departament de Cultura²⁶, ja citat, comptabilitzaven 1249 premis en català i aranès per a l'any 2000-2001. Disposaven dels noms dels jurats de 255 d'aquests premis. Un total de 857 noms diferents. D'aquests, 583 eren homes (68%) i 274 dones (32%). En relació als premis rellevants seleccionats per nosaltres, ens trobàvem amb el següent:

Gràfic 4-4. Darrers jurat d'alguns dels premis més importants. Per sexe.

*La plena certesa de la composició del jurat la tenim del que va atorgar els premis el 2002. Tot reconeixent els mèrits realitzats pels premiats el 2001. Però tot i que hi ha algun petit canvi, sembla ser que la composició per sexe es manté el 2003.

** Freqüències absolutes

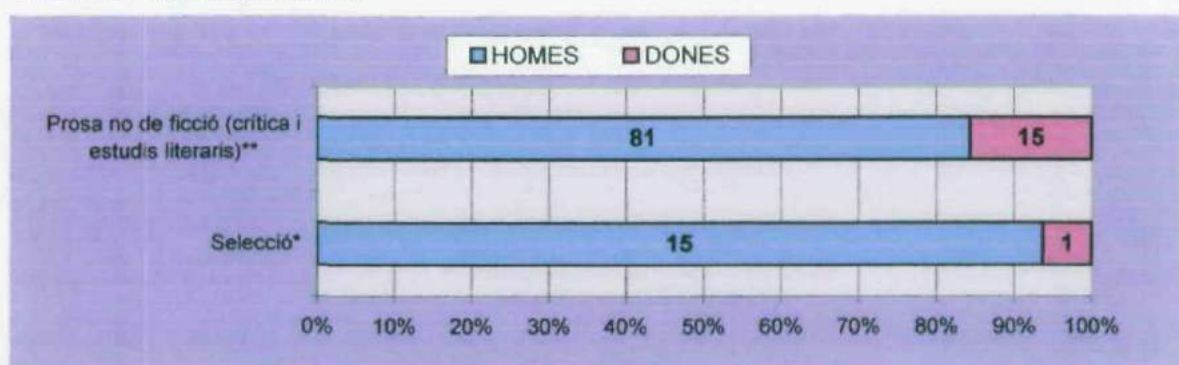
La supremacia masculina entre aquests jurats és evident. La proporció de dones en aquests premis importants és molt baixa. Quan no inexistent. En comparació amb el conjunt de premis, de diversa naturalesa, estudiats pel Departament, ens trobem que com més selecta i considerada és la posició, menys dones hi ha. La presència d'un terç de dones es converteix en un 4,5% en els premis seleccionats.

²⁶ Gabinet Tècnic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. *Els premis literaris. En català i aranès. En castellà a Catalunya. Anys 2000 - 2001*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2003.

Dels crítics és més difícil parlar-ne. Tot i que molts d'ells fan sovint de jurat en els premis. Per una banda hem considerat els autors que en data de Desembre del 2003, apareixen com autors del gènere "Prosa no ficció - crítica i estudis literaris" de la base de dades *Qui és qui* de la Institució de Literatura Catalana²⁷. Per tal d'aparèixer en aquesta base de dades cal complir unes condicions que exclouen a molts crítics literaris amb important presència en el seu camp i considera autors més pròxims a la Teoria i la Història de la literatura, tot i no considerar tesis i treballs molt especialitzats²⁸.

Per tal de compensar les dificultats assenyalades de la base de dades també hem fet una selecció de setze crítics literaris, importants per l'espai que ocupen en els mitjans de comunicació. El resultat de tot plegat és aquests:

Gràfic 4-5. Els crítics. Per sexe.

*Selecció feta en base a la seva presència als mitjans de comunicació.

**Autors que en data Desembre del 2003 apareixen com autors del gènere "Prosa no ficció - crítica i estudis literaris" de la base de dades *Qui és qui* de la Institució de Literatura Catalana en data Desembre del 2003²⁹.

En la base de dades, menys selectiva, hi ha un 18% de dones. Però en la tria, feta per nosaltres, dels crítics literaris rellevants en els diaris només n'hi ha un 7%.

Anem pels premiats en certàmens literaris.

²⁷ Consultable en aquesta adreça: <http://cultura.gencat.net/ilc/req/index.asp>

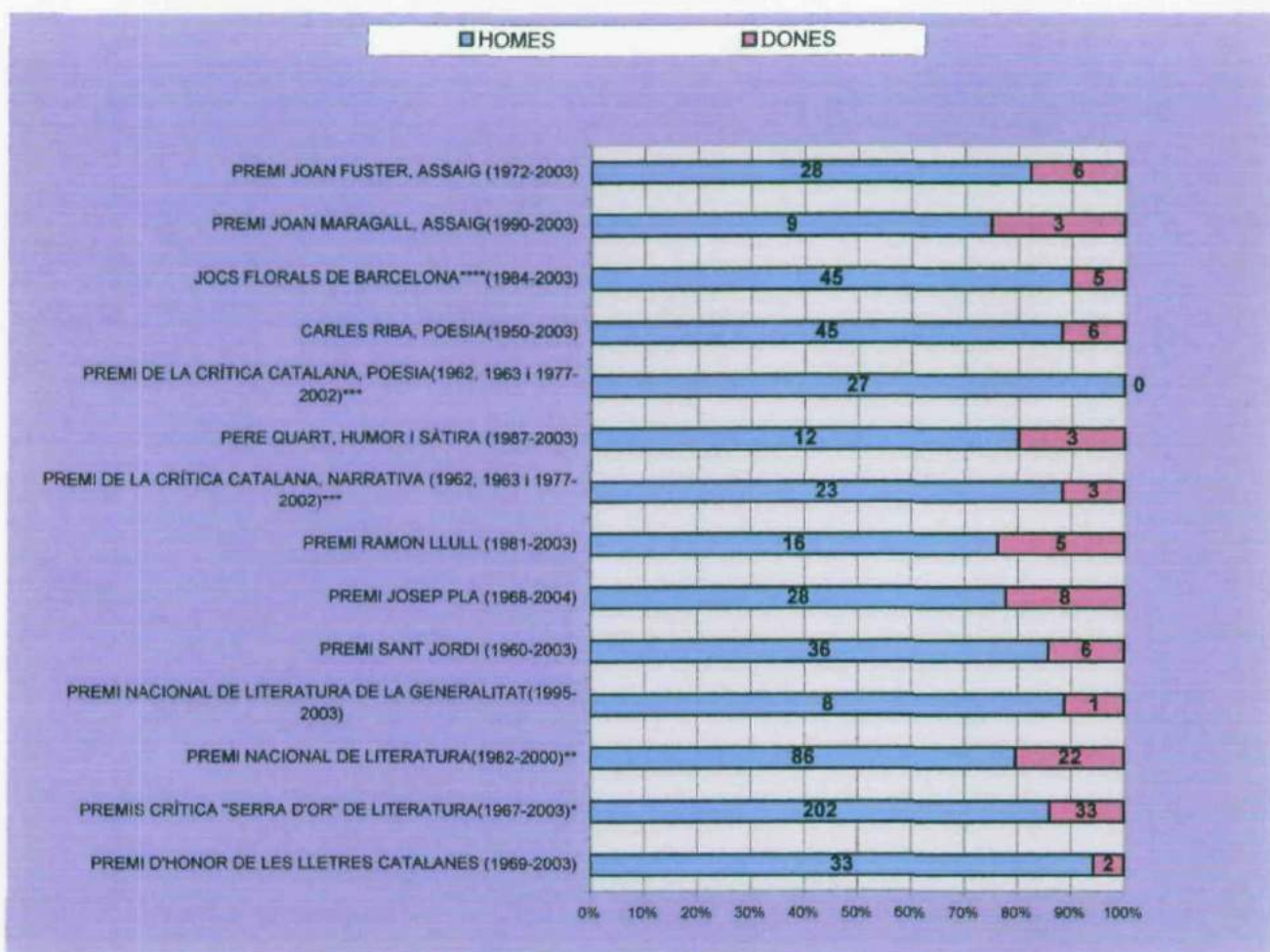
²⁸ Veure condicions en la mateixa adreça.

²⁹ <http://cultura.gencat.net/ilc/req/index.asp>.

Els premis per qüestió de llengua i literatura.

En lloc de considerar només cinc dels premis més destacats, tal com hem fet en el cas de les edats, la facilitat de la captació de la data ens ha permès ampliar-los a catorze. Sempre des el seu inici. Hi ha diferències en la proporció relativa d'homes i dones premiats. Però en cap cas són més d'un terç. I en 11 dels 14 premis no arriben a un 20%. Tant els premis a obres ja publicades com els donats a originals per publicar, apunten en la mateixa direcció. Tant li fa si demanen més inspiració o transpiració. Si són d'un o altre gènere. L'àmbit és de domini masculí.

Gràfic 4-6. Premis destacats en el camp literari català. Per sexes. Freqüències absolutes.

Font: Elaboració pròpia a partir del document Els premis literaris. En català i aranès. En castellà a Catalunya. Anys 2000 - 2001. Barcelona: Gabinet Tècnic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Febrer de 2003. De la base de dades de premis literaris del Departament de Cultura de la Generalitat ³⁰. I d'informació dels certàmens en els convocants. Editorials, associacions, etc.

*Considerats conjuntament tots els premis de literatura (Assaig, Biografia, Contes, Crítica, Dietari, Edició, Epistolari, Estudi, Història, Memòries, Narració, Novel·la, Obres Completes, Poesia, Proses i Traduccions). Els àmbits en els quals hi ha una presència relativa quantitativament important, tot i que no majoritària de la dona són: Estudi Literari i Traducció de Novel·la i Prosa)

**Premi Nacional de Literatura: instituits per la Generalitat i atorgats pel Servei del Llibre del 1982 al 1987 i per la Institució de les Lletres Catalanes del 1988 al 2000. Teatre, Assaig, Literatura infantil, Literatura juvenil, Traducció, Narrativa, Recerca sobre llengua i literatura, Poesia, Prosa, Narrativa, Assaig, Il·lustració de llibre infantil

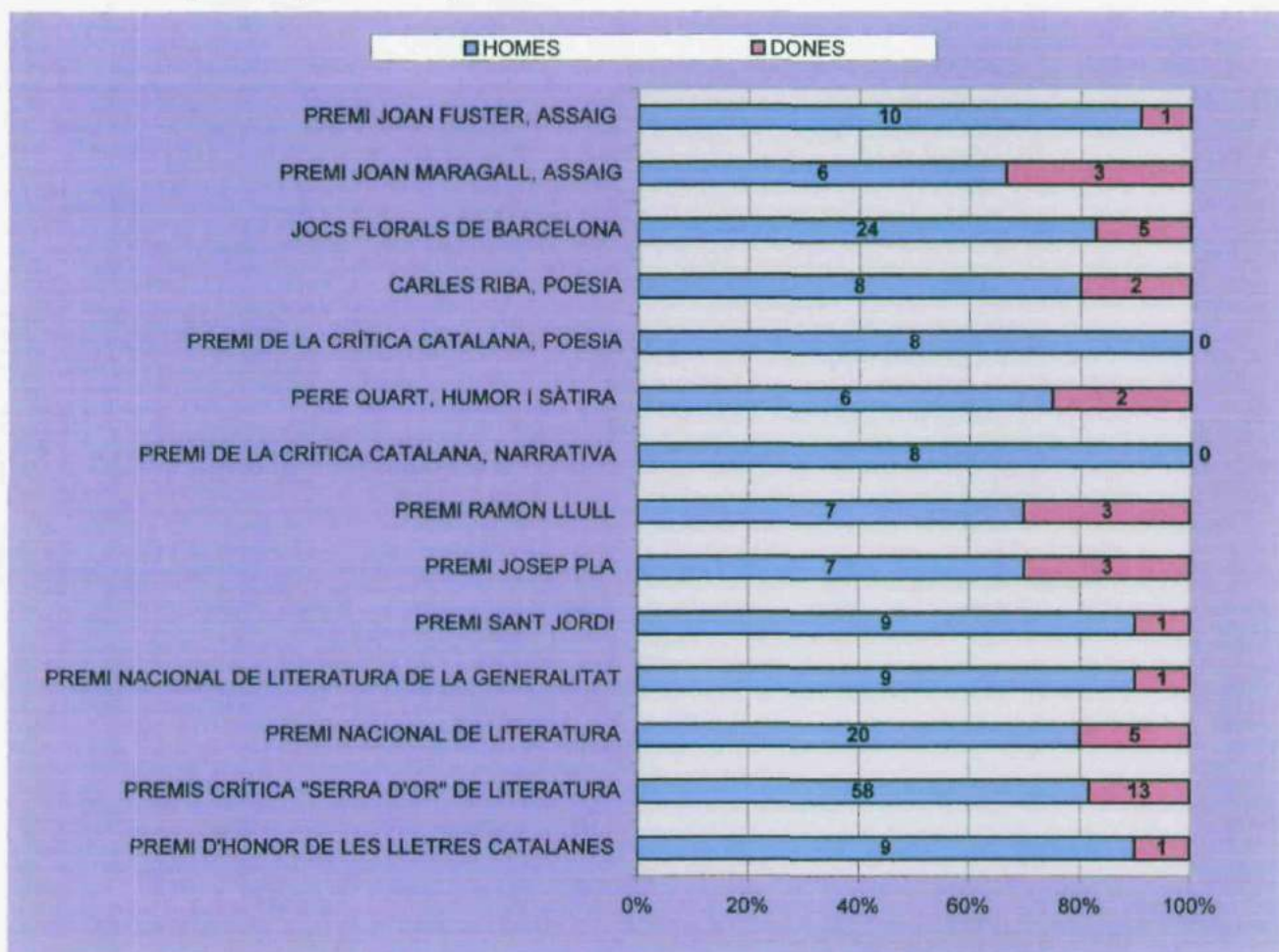
***Convoca "Asociación Española de Críticos Literarios" amb la col·laboració de l'Associació d'escriptors en llengua catalana. Anys 1962, 1963 i 1977-2002

****Comptades conjuntament la Viola d'Argent, l'Englantina d'or i la Flor Natural.

³⁰ <http://cultura.gencat.es/prelit/palmares.htm>

Podriem sentir-nos temptats de pensar que aquests resultats són deguts al període escollit. Que en moltes ocasions, en funció del premi, abasta el període franquista. I que triant-ne un de més recent per a cada premi el resultat seria un altre. Per exemple els 10 darrers anys.

Gràfic 4-7. Els darrers deu anys (1994-2003) d'alguns premis destacats en el camp literari. Distribució dels premiats per sexe. Freqüències absolutes.

Font: Elaboració pròpia a partir del document Els premis literaris. En català i aranès. En castellà a Catalunya. Anys 2000 – 2001. Barcelona: Gabinet Tècnic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Febrer de 2003. De la base de dades de premis literaris del Departament de Cultura de la Generalitat. I d'informació dels certàmens en els convocants. Editorials, associacions, etc.

En algunes ocasions les dones queden millor representades que si considerem els certàmens des del seu inici. És el cas de 8 dels 14 premis considerats. En 4 "empitjoren". I en els dos casos restants queda igual.

Els premis atorgats per la crítica a obres ja editades mantenen la distribució entre sexes que observàvem en considerar els certàmens des de la seva fundació. La tendència dels premis donats per institucions públiques i associacions a tota una trajectòria van a parar al domini dels homes. Es tracta d'un reflex de la pròpia història del camp. Però tampoc hi ha una tendència a la feminització en els certàmens anuals atorgats per l'administració catalana.

Caldria veure que passaria si consideréssim els premis d'àmbit municipal³¹. De les convocatòries en prosa destaca l'augment de premiades per part de dues editorials privades. I l'augment de reconeixements a les dones en el camp de la poesia segueix deixant-les amb menys d'un 20 % dels premis.

Si els premis, considerats des del seu origen són en 85% per a homes i un 15% per a dones, considerant només els darrers 10 anys la proporció es de 83% i 17 %. Tot i el canvi de tendència, de ben segur que no és tracta d'una revolució. Els distingits en els premis literaris considerats són fonamentalment de sexe masculí.

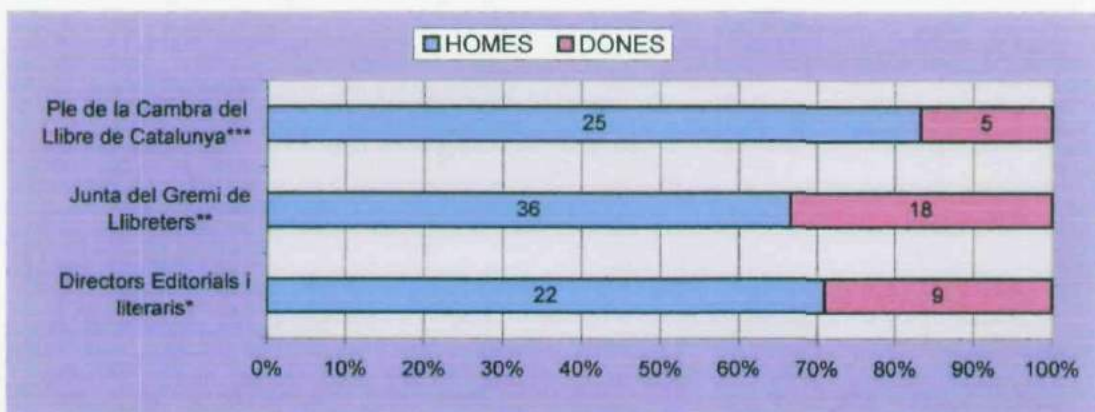
Seria interessant fer un estudi més exhaustiu del sexe en els premis del món literari català. Especialment per veure que succeeix amb els premis expressament dedicats a nens i joves. Però, en el nostre cas, fugiríem d'estudi, doncs el treball vol ser una aproximació a les característiques i la trajectòria de les persones més destacades en els diferents camps a Catalunya. I els nens i joves majoritàriament queden, en nom propi, fora d'aquest col·lectiu. I tal com ja hem vist en tractar la qüestió de l'edat.

Tot i que en ocasions les posicions rellevants de la indústria editorial podríem situar-les en l'àmbit econòmic, la seva influència determinant en el camp de la creació literària ens les fa considerar en l'àmbit cultural.

Els editors i distribuïdors.

Aquí també predominen els homes. En una proporció menor en el cas de la Junta del Gremi de Llibreters que en el dels directors literaris i d'editorials. Però on hi ha menys dones és en el Ple de la Cambra del llibre on hi ha representada la indústria del llibre i les arts gràfiques.

Gràfic 4-8. Editors, llibreters i empresaris del món del llibre. Distribució per sexe.

*Hem fet una selecció, considerat els directors editorials i els literaris. Les editorials considerades han estat 1984, Anagrama, Columna, Curial, Destino, Edicions 62, Empúries, Enciclopèdia Catalana/Proa, Galera, La Campana, La Magrana, Lumen, Planeta, Plaza i Janés., Publicacions Abadia Montserrat, Quaderns Crema, Tusquets. Gairebé totes les més importants en literatura, algunes d'especial qualitat en gèneres diferents de la literatura. Han quedat excloses les que editen fonamentalment llibre de text.

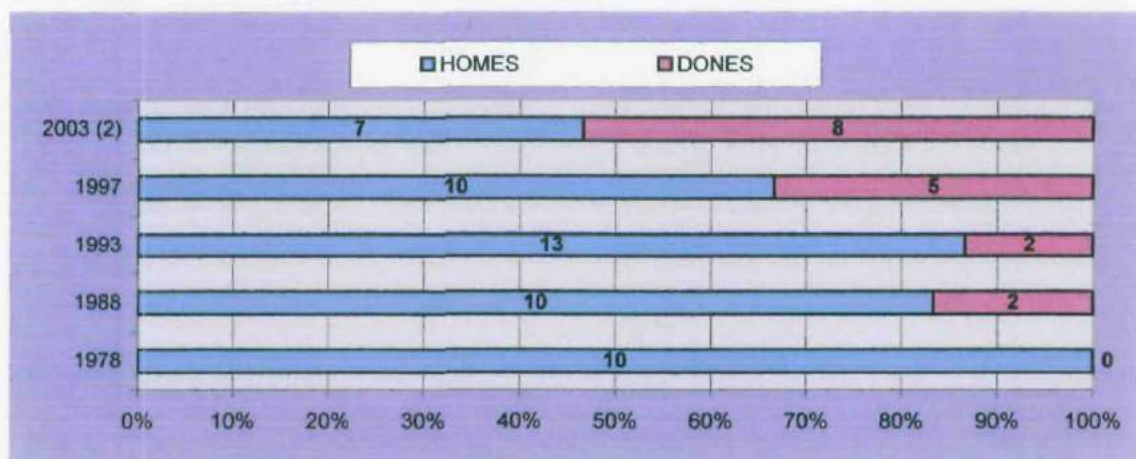
**Junta del gremi de llibreters vigent el desembre del 2003.

***Ple de la Cambra del Llibre de Catalunya a desembre del 2003. I són representats editors, llibreters, distribuïdors i gràfics.

³¹ En el cas dels premis Ciutat de Barcelona dedicats a la literatura i la traducció, atorgats des de 1996 fins el 2002 la proporció de premiats és de 80% d'homes i 20 % de dones.

El domini masculí és clar en tot el camp. Això es fa més extrem quan els agents d'aquest camp ocupen un espai que intersecta amb el de l'economia. I la presència de la dona tendeix a equiparar-se a la de l'home en aquells sectors del camp que s'aproximen a la política. Per exemple les associacions d'escriptors. Tant en relació a Junta Directiva de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana com en el cas de la Junta Directiva del Pen Club s'observa una proporció d'homes i dones que històricament s'ha anat aproximant a la paritat.

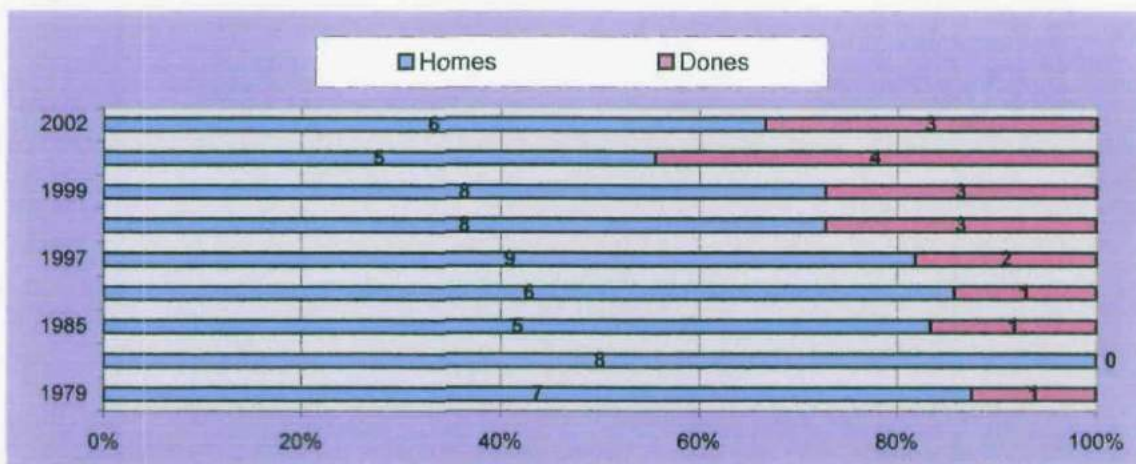
Gràfic 4-9. Evolució de la composició de la Junta directiva de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. Per sexes. Freqüència absoluta.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'AELC.

El paper públic d'aquestes associacions i la seva funció com a grup de pressió davant les administracions, sumada a la tendència del món cultural de voler presentar-se i representar-se d'una manera políticament correcta podria explicar l'evolució de l'AELC. O el d'una organització encara més directament preocupada pels afers polítics com el Pen Club.

Gràfic 4-10. Evolució de la composició de la Junta Directiva del Pen Club Català. Per sexes. Freqüència absoluta.

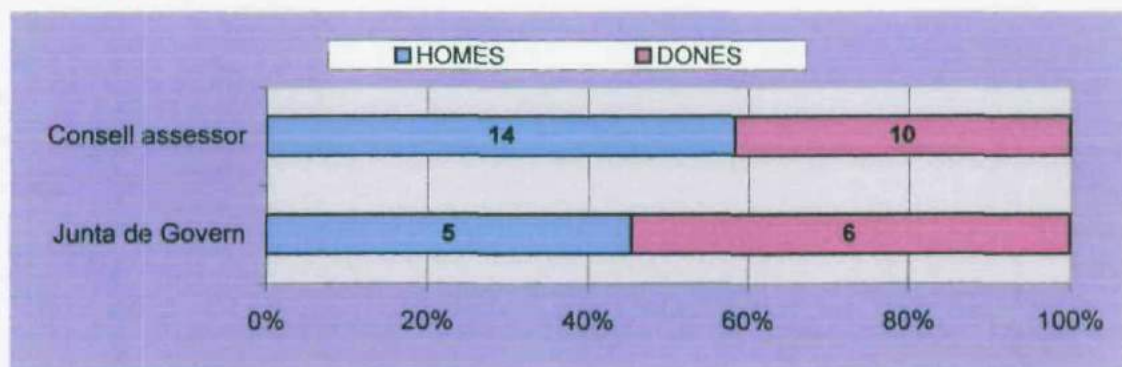

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Pen Club Català.

Això també és observable en organitzacions com la Institució de les Lletres Catalanes. Aquesta té com a objectius promoure la creació literària en llengua catalana i donar-la a conèixer i difondre-la a dins i fora de Catalunya. I promoure el llibre i la lectura. De fet es tracta d'una instància mediatra entre

els l'administració i el món de la creació literària. Encarregada, per tant de promoure polítiques culturals relatives a aquest camp específic de l'art. Aquestes característiques podrien explicar que la composició sexual dels òrgans de govern pugui ser la següent:

Gràfic 4-11. Composició dels òrgans de govern de la Institució de les Lletres Catalanes. Per sexe. Gener del 2004.

Font: Elaboració pròpia amb les dades de la ILC.

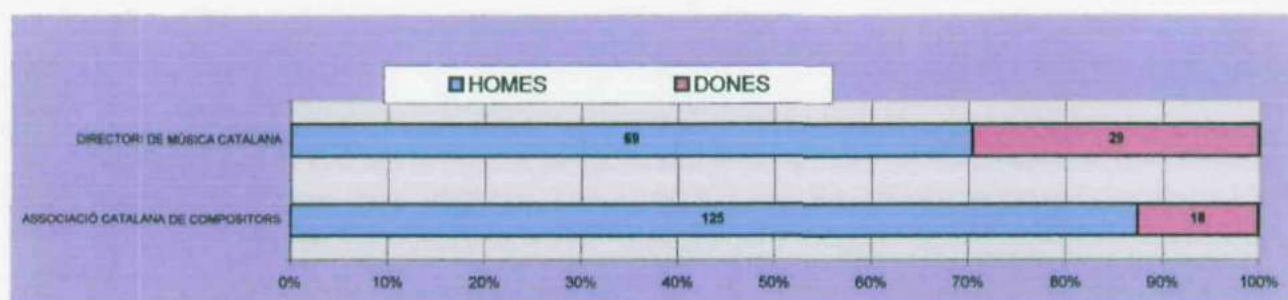
En aquests casos les dones i són força representades en contrast amb les altres instàncies considerades. Però, més enllà d'aquestes esferes de representació política i corporatista, però també en sentit teatral, el gruix del camp literari està profundament afectat per la dominació masculina. Però, és legítim estendre aquesta característica a la distribució per sexes dels més reconeguts a tots els camps de l'art? Veiem algun exemple d'altres camps de l'àmbit de la creació.

Algunes dades sobre el sexe dels protagonistes en altres camps de l'art i la cultura.

La música

Hem considerat els 143 membres de l'Associació Catalana de Compositors. Només hi ha 18 dones. I una altra font, interessant i seriós llistat de compositors que fa en Llorenç Balsach, de Sabadell, al seu Directori de la Música Catalana³². Hi ha 106 compositors, dels quals 10 són dones. Del mateix directori en traiem que dels intèrprets solistes recollits hi ha 29 dones i 69 homes.

Gràfic 4-12. Músics: Compositors de l'Associació Catalana de Compositors i intèrprets del Directori de Música Catalana. Per sexes. Freqüències absolutes.

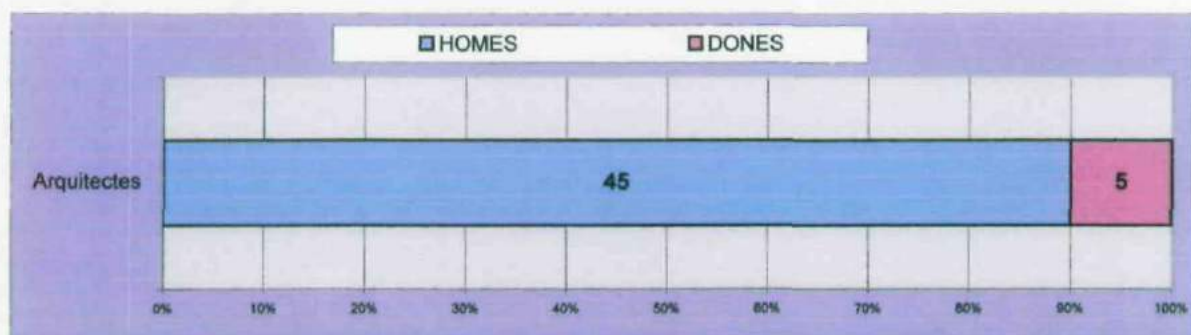
Fonts: Elaboració pròpia amb les dades del Directori de Música Catalana i de les de l'Associació Catalana de Compositors.

*Directori de música catalana: només els intèrprets.

L'arquitectura.

De la llista de 50 arquitectes de la Barcelona Olímpica, del Fòrum 2004, premis FAD considerats ja en relació a l'edat, 45 són homes i 5 són dones.

Gràfic 4-13. Arquitectes, segon la nostra selecció. Per sexes. Freqüència absoluta.

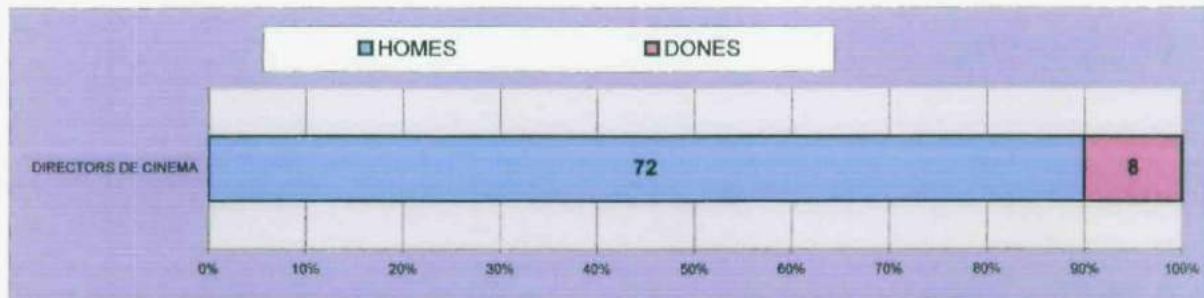
Font: Elaboració d'una selecció a partir de fonts diverses i pàgina web oficial del Col·legi d'Arquitectes.

³² <http://www.webcom.com/musics/>

El cinema.

De 80 directors de cinema, catalans, tot i que molts no fan cinema en català, 72 són homes i només 8 són dones.

Gràfic 4-14. Directors catalans de cinema, amb independència de l'idioma de les seves pel·lícules, segons la nostra selecció. Per sexes. Freqüència absoluta.

Font: Elaboració d'una selecció a partir de fonts diverses.

Les arts plàstiques.

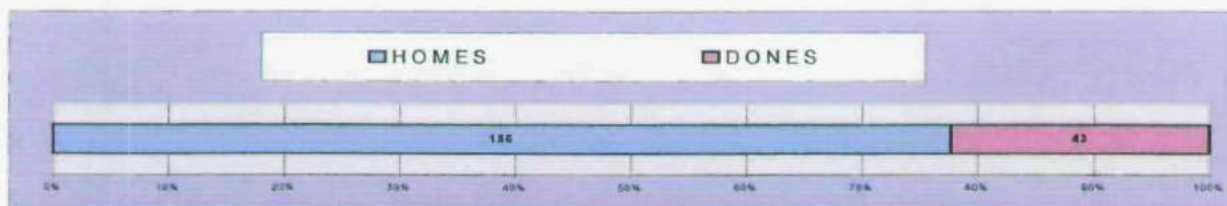
Ara anem per les arts plàstiques. Hem fet una tria de 18 galeries. Hi ha una certa representació del camp. I en tot cas hi són les que tenen més pes. Hi ha 3 dones titulars, 3 més que comparteixen la titularitat amb homes. La resta són homes.

Hem escollit 33 artistes plàstics de les diferents disciplines. Els que d'alguna manera el representen, en les seves posicions més rellevants, segons la nostra manera d'entendre el camp. N'hi ha 4 que són dones. La resta homes. Fent una selecció menys severa, hem construït una llista de 193 artistes plàstics, dels quals 150 són homes i 43 dones.

Dels 125 associats que figuren en el directori de l'Associació Catalana de Crítics d'Art (ACCA), 72 són dones. I segurament que si triem els que més ens sonen estariem en la mateixa posició. Però molt possiblement si pensem en la gent amb més prerrogatives a l'hora de decidir que és digne de ser considerat i que no, caldria anar més enllà dels crítics. El rovell de l'ou està constituït per determinats conservadors de museus i comissaris. Aquí segurament sortirien molts més homes que dones. Caldrà treballar-ho. Queda pendent completar la informació del camp. Afegim-hi els membres del patronat de la Fundació del Museu d'Art Contemporani de Barcelona. El museu de referència de l'art contemporani a Catalunya. Hi ha 12 dones de 42 membres.

Fem-ho gràfic. Primer per la llista menys selectiva, però força exigent, d'artistes plàstics.

Gràfic 4-15. Sexe dels artistes plàstics catalans, segons la nostra selecció (190). Freqüència absoluta.

Font: Elaboració d'una selecció a partir de fonts diverses.